

**BURSA İLİ GÜRSU İLÇESİNDE ÜRETİCİLERİN TARIM
SİGORTASI YAPTIRMA TERCİHİNİ ETKİLEYEN
FAKTÖRLER**

Lale YILDIZ

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**BURSA İLİ GÜRSU İLÇESİNDE ÜRETİCİLERİN TARIM SİGORTASI
YAPTIRMA TERCİHİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER**

Lale YILDIZ
0000-0002-0486-5410

Doç. Dr. TOLGA TİPİ

(Danışman)

YÜKSEK LİSANS
TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

BURSA – 2022
Her Hakkı Saklıdır

TEZ ONAYI

Lale YILDIZ tarafından hazırlanan “BURSA İLİ GÜRSU İLÇESİNDE ÜRETİCİLERİN TARIM SİGORTASI YAPTIRMA TERCİHİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Tolga TİPİ

Başkan	:	Prof. Dr. Şule TURHAN 0000-0001-9155-8170 Bursa Uludağ Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı	İmza
Üye	:	Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Neslihan DÜNDAR 0000-0003-2084-7776 Bursa Teknik Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Gıda Mühendisliği Anabilim Dalı	İmza
Üye	:	Doç. Dr. Tolga TİPİ 0000-0002-1090-3639 Bursa Uludağ Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı	İmza

Yukarıdaki sonucu onaylarım

Prof. Dr. Hüseyin Aksel EREN
Enstitü Müdürü

.././....

B.U.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

.././.....

Lale YILDIZ

FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezin/raporun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma izni Bursa Uludağ Üniversitesi'ne aittir. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet hakları ile tezin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları tarafımıza ait olacaktır. Tezde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığını ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederiz.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında, yönerge tarafından belirtilen kısıtlamalar olmadığı takdirde tezin YÖK Ulusal Tez Merkezi / B.U.Ü. Kütüphanesi Açık Erişim Sistemi ve üye olunan diğer veri tabanlarının (Proquest veri tabanı gibi) erişimine açılması uygundur.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

BURSA İLİ GÜRSU İLÇESİNDE ÜRETİCİLERİN TARIM SİGORTASI YAPTIRMA TERCİHİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Lale YILDIZ

Bursa Uludağ Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Tolga TİPİ

Bu çalışma, Bursa İli Gürsu İlçesi'ndeki üreticilerin tarım sigortasına olan yaklaşımları açısından mevcut durumu, beklentilerini, en önemli risk unsurlarını ve yaşanan sorunları saptamak bakımından görüş ve öneriler geliştirmek amacıyla yapılmıştır. Doğal, sosyal ve ekonomik risklerden en çok etkilenen tarımsal üretimde bir çeşit risk paylaşım yöntemi olan tarım sigortalarına genel bir bakış ve Bursa ilinde çiftçilerin tarım sigortası yaptırma süreçlerini etkileyen faktörleri incelemek amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında Gürsu ilçesinde, 2021 yılında 181 üretici ile anket çalışması yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre üreticilerin ortalama yaşının 45,6 yıl, tarımsal deneyimlerinin 33,28 yıl, işletme büyüklüğünün 29,77 da, ortalama parsel sayısının 6,45 adet olduğu belirlenmiştir. Üreticileri en çok endişelendiren risk faktörünün %71,85 ile iklim olayları olduğu, iklim olayları içinde de dolu yağışının %53,60 ile en çok karşılaşılan iklim olayı olduğu saptanmıştır. Üreticilerin %97,20'sinin daha önce tarım sigortası yaptırdıkları, %93.30'unun geçmişte yaşadığı kayıpların etkisi ile sigorta yaptırdıkları belirlenmiştir. Üreticiler, hasar tespit işlemlerinin gerçeğe uygun yapılmamasını, hasar ödemelerinin gerçek zararı karşılamamasını ve sigorta primlerinin yüksek oluşunu tarım sigortası ile ilgili en önemli sorunlar arasında göstermişlerdir. Sigorta primlerine devlet desteği yerine üretici gelirlerini artırıcı politikaların ve zararların gerçeğe uygun tespit edilmesinin tarım sigortası uygulamalarının yaygınlaşmasında önemli etkiye sahip olacağı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tarım, sigorta, TARSİM, Bursa, Gürsu
2022, vii + 45 sayfa.

ABSTRACT

MSc Thesis

FACTORS AFFECTING FARMERS' AGRICULTURAL INSURANCE PREFERENCES IN GÜRSU DISTRICT OF BURSA

Lale YILDIZ

Bursa Uludag University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Agricultural Economics

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Tolga TİPİ

This study was carried out in order to develop opinions and suggestions in terms of determining the current situation, expectations, the risks that worry them the most, the economic and social benefits, and the problems encountered in terms of their approaches to agricultural insurance in the Gürsu District of Bursa Province. It is aimed to have an overview of agricultural insurance, which is a kind of risk sharing method in agricultural production, which is most affected by natural, social and economic risks, and to examine the factors affecting the agricultural insurance processes of farmers in Gürsu District of Bursa province. Within the scope of the research, a survey was conducted with 181 farmers in Gürsu District. According to the results of the research, it has been determined that the average age of the farmers is 45,6 years, their average agricultural experience is 33,28 years, the average size of the farms is 29,77 decares, and the average number of the parcels is 6,45. It has been determined that the most worrying risk factor for farmers is climate events with 71.85%, and hail precipitation is the most common climatic event with 53.60% among climate events. It has been determined that 97.20% of the farmers have taken out agricultural insurance before, and 93.30% of them have taken out insurance due to the effects of past losses. Farmers listed the most important problems regarding agricultural insurance as unrealistic damage assessment procedures, failure to cover real losses in claims payments, and expensive insurance premiums. It has been determined that the preparation of policies to increase the income of the farmers and the determination of the losses in accordance with the truth, instead of state support for insurance premiums, will have a significant impact on the spread of agricultural insurance practices.

Keywords: Agriculture, insurance, TARSİM, Bursa, Gürsu
2022, vii + 45 pages.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisansın gerek ders gerek tez döneminde bir araştırmanın nasıl analiz edileceğini, nasıl faydalanılacağını öğreten, bilgi birikimini paylaşan, değerli görüş ve eleştirileriyle yol gösteren, iş hayatımın yoğun temposu dolayısıyla bana esnek çalışma zamanı sunan, sabırlı ve motive eden yaklaşımıyla bu tez çalışmasının olgunlaşmasında büyük emeği geçen kıymetli hocam Doç. Dr. Tolga TİPİ' ye içten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans dönemim boyunca görüşleri ile bana yön veren ve artı değer katan Prof. Dr. Şule TURHAN ve Doç. Dr. İ.Bülent GÜRBÜZ hocalarıma yüreктen teşekkür ediyorum.

Tez çalışmamın başından sonuna kadar desteğini yanımda hissettiğim, fikir ve görüşleriyle katkısını daima gösteren değerli dostum, iş ortağım Dilek UĞURLU' ya, veri analizi konularında verdiği destek ve anlayışı için Özgecan KADAĞAN' a, çiftçilerle yapılan anketler konusunda yakın iş birliği sunan Gürsu Ziraat Odası Başkanı Kamil DÖNMEZ' e, anket sorularını sabırla yanıtlayan değerli çiftçilerimize ve bana her daim güç veren canım aileme şükranlarımla.

Lale YILDIZ
25/01/2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	v
ÇİZELGELER DİZİNİ	vi
1. GİRİŞ	1
2. KURAMSAL TEMELLER VE KAYNAK ARAŞTIRMASI.....	3
2.1. Kaynak Araştırması.....	3
2.2. Dünyada Tarım Sigortaları.....	9
2.2.1 Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde tarım sigortaları uygulamaları.....	11
2.2.2. Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde tarım sigortaları uygulamaları.....	11
2.2.3. Diğer bazı ülkelerde tarım sigortaları uygulamaları.....	12
2.3. Türkiye' de Tarım Sigortaları	13
2.3.1. Tarım Sigortaları Havuzu A.Ş. (TARSİM)	14
2.3.2. Tarım Sigortaları Havuzu Temel Özellikleri	15
2.3.3. Devletin prim ve hasar desteği.....	16
2.3.4. Tarım sigortası çeşitleri	16
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	21
3.1. Materyal	21
3.2. Araştırma Alanının Özellikleri.....	21
3.2.1. Gürsu ilçesinin genel özellikleri	21
3.2.2. Araştırma alanının tarımsal durumu	22
3.2.3. Araştırma alanının tarım sigortası açısından mevcut durumu	23
3.3. Yöntem.....	24
4. BULGULAR ve TARTIŞMA.....	27
4.1. Üreticilerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri	27
4.2. Üreticilerin Riske Karşı Tutumları.....	30
4.3. Tarımsal Üretimi Etkileyen Risk Faktörleri.....	31
4.4. Üreticilerin Tarım Sigortasına Karşı Tutumları.....	33
4.5. Üreticilerin Tarım Sigortası İle İlgili Sorunlar Hakkındaki Düşünceleri	37
4.6. Üreticilerin Tarım Sigortasının Yaygınlaşmasına İlişkin Önerileri	39
5. SONUÇ	41
KAYNAKLAR	43
ÖZGEÇMİŞ	46

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar	Açıklama
ÇKS	Çiftçi Kayıt Sistemi
KVKK	Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
TARSİM	Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş.
TSV	Tarım Sigortaları Vakfı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 3.1. Bursa ilinin ilçeler bazında tarımsal alan büyüklükleri.....	22
Çizelge 3.2. Gürsu ilçesi tarım alanları dağılımı.....	23
Çizelge 3.3. Bursa İli Geneli Tarım Sigortaları Verileri.....	24
Çizelge 3.4. İlçelere göre tarım sigortası verileri.....	25
Çizelge 4.1. Üreticilerin Demografik Özellikleri.....	27
Çizelge 4.2. Üreticilerin Tarımsal Faaliyetlerine İlişkin Özellikleri.....	29
Çizelge 4.3. Katılımcıların riske karşı tutumları.....	30
Çizelge 4.4. Üreticileri en çok endişelendiren risk faktörü.....	31
Çizelge 4.5. Üreticilerin tarımsal üretimini etkileyen iklim olayları.....	32
Çizelge 4.6. Üreticilerin son 5 yılda iklim olayları nedeniyle yaşadıkları ürün kayıp durumu.....	32
Çizelge 4.7. Üreticilerin son 5 yılda hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı.....	32
Çizelge 4.8. Üreticilerin risk ve belirsizliği azaltmak için başvurduğu yöntemler.....	33
Çizelge 4.9. Üreticilerin tarım sigortası hakkında bilgi sahibi olma durumu.....	33
Çizelge 4.10. Üreticilere tarım sigortaları ile ilgili bir bilgilendirme yapılma durumu..	34
Çizelge 4.11. Tarım sigortası ile ilgili bilgilendirme yapanlar	34
Çizelge 4.12. Üreticilerin daha önce tarım sigortası yaptıрма durumları.....	35
Çizelge 4.13. Üreticilerin tarım sigortası yaptıрма süreleri.....	35
Çizelge 4.14. Üreticilerin 2021 yılı tarım sigortası yaptıрма durumlar.....	35
Çizelge 4.15. Üreticilerin bir sonraki yıl tarım sigortası yaptıрма tercihleri.....	36
Çizelge 4.16. Üreticilerin tarım sigortası yaptıрма nedeni.....	36
Çizelge 4.17. Üreticilerin tarım sigortası yaptırmama nedeni.....	37
Çizelge 4.18. Üreticilerin geliri artışının sigorta yaptıрма kararına etkisi.....	37
Çizelge 4.19. Üreticilerin tarım sigortası ile ilgili sorunlar hakkındaki düşünceleri.....	38
Çizelge 4.20. Üreticilerin tarım sigortasının yaygınlaşmasına ilişkin önerileri.....	39

1. GİRİŞ

Dünya nüfusunun beslenmesindeki önemi, ekonomideki yeri ve gıda güvencesi açısından tarımın ülkeler için ne denli stratejik öneme sahip olduğu ortadadır. Doğa olaylarına doğrudan maruz kalan tarımsal üretim, küresel ısınma sonucu oluşan iklim değişikliklerinden de en çok etkilenen sektördür. Tarımsal faaliyetlerde meteorolojik risk ve belirsizlikler önemli ölçüde hasarlara neden olurken üretimin sürdürülebilirliğini de etkilemektedir.

Tarımsal üretimde verimliliği ve kaliteyi artırabilmek için her ne kadar modern teknoloji yöntemleri kullanılsa da, iklim olaylarına bağlı riskleri ve belirsizlikleri kontrol edebilmek mümkün olmamaktadır. Gerek bitkisel gerekse hayvansal üretimi doğrudan etkileyen bu risk ve belirsizlikler büyük zararlara sebep olmakta ve üretimin sürdürülebilirliğini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Tarım sektörünün, meteorolojik riskler başta olmak üzere, ekonomik, sosyal ve kişisel risklerden yüksek oranda etkilenmesi, bu sektörün risk ve belirsizliklere karşı dayanıklı olmasını ve meydana gelecek zararlara karşı da üreticinin korunmasını gerektirmektedir. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde, çiftçinin ve tarımsal üretimin risk ve belirsizliklere karşı korunabilmesinde en etkili güvence sistemi olarak tarım sigortası görünmektedir (Güngör, 2006).

Tarımın sürdürülebilirliğinde önemi giderek daha fazla anlaşılmaya başlayan tarım sigortaları, gerçekleşme zamanı ve büyüklüğü tahmin edilemeyen risklerin ortaya çıkaracağı kayıpları, sözleşme koşulları çerçevesinde tazmin etmektedir. Bu sayede üretici gelirinde istikrarın sağlanması ve dolayısıyla üreticinin daha modern üretim teknikleri ve yatırımlara yönelmesi hedeflenmekte, tarımsal üretimde girdilerin istenilen seviyelerde kullanılması teşvik edilmektedir.

Üreticilerin riskler karşısında oluşabilecek zararlarının giderilmesi ve risklere karşı çözüm üretilebilmesi için, ülkemizde “Havuz Modeli” örnek alınmıştır. Modern bir risk yönetim şekli olan Tarım Sigortaları Havuzu ile sistem güvence altına alınmış, yaşanan risklere maruz kalan üreticilerin bitkisel ürünleri, seraları, büyükbaş, küçükbaş ve

kümes hayvanları gibi tarımsal varlıkları teminat altına alınarak, üretimin sürdürülebilir olmasının sağlanması hedeflenmiştir.

Bu çalışma, Bursa İli Gürsu İlçesi'ndeki bitkisel ürün üreticilerinin tarım sigortasına olan yaklaşımları açısından mevcut durumla birlikte, onları en çok endişelendiren riskleri, ekonomik ve sosyal yararları, karşılaşılan sorunları ve beklentilerini saptamak bakımından görüş ve öneriler geliştirmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma kapsamında Gürsu İlçesinde 181 üretici ile anket çalışması yapılarak, doğal, sosyal ve ekonomik risklerden büyük ölçüde etkilenen tarımsal üretim için bir çeşit risk paylaşım yöntemi olan tarım sigortalarına genel bir bakışla Bursa ili Gürsu ilçesinde yaşayan çiftçilerin tarım sigortası yaptırma süreçlerini etkileyen faktörleri incelemek amaçlanmıştır. Nitekim bu çalışma sonucunda, üreticilerin sigorta yaptırma kararında etkili olan faktörlerin belirlenmesinin, yürütülen sigorta çalışmalarının kapsamı ile ilgili konularda yol gösterici olacağı gibi tarım sigortası uygulamasının yaygınlaştırılması konusunda yürütülen faaliyetler için de önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

2. KURAMSAL TEMELLER VE KAYNAK ARAŞTIRMASI

2.1. Kaynak Araştırması

Üreticilerin tarım sigortalarına yaklaşımı konusunda önceki yıllarda yapılmış birçok araştırma bulunmaktadır. Araştırma konusu için kaynak oluşturan, tarım sigortası ve üreticilerin tarım sigortalarına bakış açılarının incelendiği araştırma ve çalışmalar aşağıda kronolojik sırayla verilmiştir.

Akçaöz ve ark. (2006), "Antalya ilinde tarımsal üretimde risk yönetimi ve tarım sigortası uygulamaları" isimli çalışmalarında, 143 tarım işletmesinden anket yolu ile veri toplamışlardır. Elde edilen sonuçlara göre, işletmelerin tarım sigortası yaptırmamalarının en önemli nedenleri, gelirlerinin yeterli olmaması, primlerin yüksekliği ve zarar ödemelerindeki düzensizlikler olarak belirlenmiştir.

Dinler (2007) yapmış olduğu "Tarım Sigortaları" adlı çalışmada, tarım sigortaları ile Dünyada ve Türkiye' de tarım sigortalarının gelişimi ve organizasyon yapısı, tarım sigortaları yönetimi, tarım sigortaları uygulamalarında karşılaşılan başlıca sorunları incelemiştir. Bu çalışmada yeni tarım sigortaları kanunu uygulamalarına da yer verilmiş ve daha önceki uygulamalar ile karşılaştırmalar yapmıştır.

Kıymaz (2008) yaptığı çalışmada, gelişmekte olan ülkeler için gıda güvencesi ve fiyatlar ile gelirlerdeki istikrarsızlığın giderilmesi, gelişmiş ülkelerde gelir ve refahın korunması, gıda güvenliği ve tarımın sürdürülebilir kapasitesinin korunması konularında değerlendirmeler yapmıştır.

Şahin ve ark. (2008), "Çiftçilerin Risk Davranışları: Bir Yapısal Eşitlik Modeli Uygulaması" isimli çalışmada, çiftçilerin tarımsal üretimde karşılaştıkları risk faktörleri ile bunlara karşı uyguladıkları risk stratejileri arasındaki ilişkiyi Yapısal Eşitlik Modeli ile incelenmiştir. İzmir ilinde 162 çiftçi ile yapılan anket verilerinin analizi sonucunda tarımsal üretimi en çok etkileyen risk faktörünün, üretim tekniği olduğu belirlenmiştir. En etkili stratejik önlemin ise yeni üretim teknikleri kullanmak olduğu saptanmıştır.

Üreticinin doğru politikalarla yönlendirilmesi durumunda tarımsal yeniliklere açık olduğu not edilmiştir.

Yavuz (2010), "Polatlı İlçesinde Üreticilerin Tarım Sigortası Yaptırmaya Karar Verme Sürecinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi" isimli doktora tezinde, üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar verme sürecinde etkili olan faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Faktörleri belirlerken, tarım sigortalarının desteklenmesine yönelik uygulamalar da dikkate alınmış, ortaya çıkan ekonomik nitelikteki bu değişkenin üreticilerin karar verme sürecindeki etkisini incelemiştir. 157 adet üreticiden anketle elde ettiği verilerden hareketle sigorta yaptırmaya kararında kredi kullanımları, hayvan varlığı, tarım dışı gelirinin kullanımı, şeker pancarı ekim alanının genişliği ve devlet sigortası prim desteğinin sigorta yaptırmada etkili olduğu sonucuna varmıştır.

Doğan (2012), "Türkiye’de ve Avrupa’da Tarım Sigortaları Uygulamaları" isimli çalışmasında, gıda güvencesi dikkate alındığında tarımsal üretimi tehdit eden risklerin yönetiminin önem kazandığına dikkat çekilerek, ülkemizdeki mevcut tarım sigortaları uygulamaları ve Tarım Sigortaları Kanunu ile oluşturulmuş Tarım Sigortaları Havuzu sistemini incelenmiş ve Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde uygulanan (ülkemizle benzerlik göstermesi nedeni ile özellikle İspanya sisteminin) tarım sigortalarının ülkemiz tarım sigortaları alanına ne tür katkılar sağlayabileceği tespit edilmiştir.

Pezikoğlu ve ark. (2012), "Bursa ilinde bitkisel ürün sigortası uygulamalarına yönelik çiftçi yaklaşımı" isimli çalışmalarında, üreticilerin tarım sigortası yaptırmalarını etkileyen faktörler belirlenmiştir. Araştırma alanında üreticilerin %56'sının tarım sigortası yaptırdığı ve üreticilerin bir kısmının 2006 yılından önce de özel sigorta yaptırdıkları ortaya konulmuştur. Hisseli tapu sahiplerinin Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı olmamalarından dolayı sigorta yaptıramadıkları belirlenmiştir.

Aydoğan ve ark. (2013), "Samsun ili meyve üreticilerinin tarım sigortalarına eğilimlerinin belirlenmesi" isimli araştırmalarında, 164 üreticiyle yapılan anketler sonucunda, sigorta yaptırmayan üreticilerin %77.78'inin, sigorta yaptıran üreticilerin ise %73.33'ünün riski sevmedikleri, sigorta yaptırmayan üreticilerin %50'sinin sigortanın

devlet tarafından desteklendiğini bilmedikleri belirlenmiştir. Ayrıca tarım sigortasının yaygınlaşması için üreticilere eğitim verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Uysal (2015), "Bitkisel Üretim İşletmelerinde Ürün Sigortaları, Üreticilerin Sisteme İlişkin Tutumları Üzerine Manisa İlinde Bir Araştırma" isimli araştırmasında üreticilerin bitkisel ürün sigortaları sistemine ilişkin tutumlarını ölçmek, uygulamada karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerini belirlemek amacıyla bitkisel üretimin yoğun yapıldığı ve bitkisel ürün sigortasının yaygın olduğu Manisa ili merkezinde 117 üreticiyle anket yapılmış ve analiz sonucunda üreticilerin, bitkisel ürün sigortasına karşı olumlu görüş ve sigortalı olma bilincine sahip oldukları ve en çok don, dolu, aşırı yağış, fırtına ve kuraklıktan endişe duydukları tespit edilmiştir.

Aydın ve ark. (2016), "Kırklareli ve Edirne illerinde üreticilerin ürün sigortası uygulamalarına yaklaşımı" isimli araştırmalarında, Kırklareli ve Edirne illerinde tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayan üreticilerin tarım sigortasına eğilimlerini, sigorta uygulamalarında karşılaşılan problemleri ve çiftçilerin beklentilerini belirlemek amacıyla toplam 317 üretici ile anket yapmışlardır. Araştırma alanından elde edilen veriler lojistik regresyon yöntemi ile analiz edilmiş; üreticilerin eğitim düzeylerinin, tarımsal deneyimlerinin, toplam yıllık gelir ve toplam tarımsal gelirlerinin, arazi miktarlarının ve tarımsal örgütlere üyelik durumlarının tarım sigortası yaptıрма durumu üzerinde pozitif yönde, tarım dışı faaliyetle uğraşma durumlarının ise negatif yönde etkili olduğu sonucuna varmışlardır.

Ünal (2017), "Çiftçilerin Tarım Sigortası Yaptırma Kararlarına Etki Eden Faktörler: Adana İli Örneği" isimli araştırmasında, 115 adet üreticiden anket yolu ile elde edilen verilerden hareketle; tarım sigortası yaptıрма kararlarına üreticinin yaşı, deneyim süresi, hane halkı genişliği, mülk arazi ve arazi mülkiyet durumu, parsel sayısı, üretim deseni, esas mesleği, kredi kullanım durumu, yönetimde bulunması, tarım sigortası konusunda önceden bilgi sahibi olma durumu faktörlerinin etkili olduğunu belirlemiştir.

Kızıloğlu (2017), "Üreticilerin Tarım Sigortası Yaptırmaya Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Konya İli Akşehir İlçesi Örneği" isimli araştırmasında Konya ili Akşehir

ilçesindeki üreticilerin tarım sigortası yaptırmasını etkileyen faktörlerin belirlenmesini amaçlamıştır. Bu amaçla 90 üreticiden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Binary logit analizinden elde edilen sonuçlara göre, üreticilerin ilkokul mezunu olma durumu, sahip oldukları arazi büyüklüğü, yıllık toplam gelirleri ve sürekli afet riskinden dolayı sigorta yaptırmaları tarım sigortası yaptırmada etkili faktörler olarak belirlenmiştir.

Naseri ve Saner (2017), "Uşak ilinde buğday üreticilerinin olası kuraklık sigortasını benimsemesinde etkili olan faktörlerin analizi" başlıklı araştırmalarında, kuru koşullarda buğday üretimi yapan üreticilerin olası kuraklık sigortasına istekli olup olmama durumlarını etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamışlardır. Logit model sonuçlarına göre olası kuraklık sigortası isteklilik durumunu; tarım sigortası hakkında bilgi düzeyi ile hayvancılık faaliyetine yer vermenin pozitif yönde, ayrıca kredi kullanma durumu, tarım sigortası yaptırmama durumu, buğday ekim alanı ve internet hakkında bilgi sahibi olma durumunun negatif yönde etkilediğini belirlemişlerdir.

Yazgı (2017), "Türkiye'de tarım sigortası uygulamaları, uygulamada karşılaşılan sorunlar ve alternatif model arayışı" isimli araştırmasının amacını Türkiye'de tarım sigortasının yaygınlaştırılmasına yönelik olarak politika önerileri geliştirmek olarak belirtmiştir. 192 üretici ile yapılan anketlerden elde edilen verilere göre üreticilerin sigortalı olma durumunu etkileyen faktörler, üreticilerin eğitim seviyesi, tarım kredi kooperatifi üyeliği, kanola yetiştiriciliği, traktör kaskosu ve toprak analizi yaptırmama durumu olarak belirlenmiştir. Tarım sigortası sistemi içinde eksperlerin yeterli bilgiye sahip olmaması, hasar tespitini doğru yapamamaları ve sigorta maliyetlerinin yüksek olması gibi sorunların olduğu ifade edilmiştir.

Mbonane (2018), "Üreticilerin ürün sigortası tercihlerinin analizi: Swaziland mısır üreticileri örneği" isimli çalışmada mısır üreticilerinin sigorta yaptırmayı kabul etmesin ve satın almasını etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Kartopu örnekleme yöntemi ile 150 üreticiyle anket yapılmış, elde edilen sonuçlara göre üreticinin tarım sigortası hakkında yetersiz bilgi sahibi olmasının sigorta yaptırmama konusunda önemli bir etkisi olduğu belirlenmiştir.

Nalinci (2018), “Amasya İlindeki Üreticilerin Riske Karşı Tutumları Ve Tarım Sigortası Karar Sürecinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi” isimli araştırmasında Amasya ilindeki üreticilerin tarım sigortası yaptırmaya karar verme sürecinde etkili olan faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Lojistik regresyon yöntemi kullanılarak yapılan analizde, tarım sigortası yaptırma durumunu tarım dışı gelir, yenilikleri öğrenme kaynağı, yeniliği benimsemesini teşvik eden etmenler, radyo dinleme sıklığı, gazete okuma sıklığı ve tarım sigortasında karşılaştıkları sorunların pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir.

İşbeceren (2018), “Tekirdağ İli Süleymanpaşa İlçesi Ziraat Odasına Üye Çiftçilerin Tarım Sigortasına Olan Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma” çalışmasında, üreticilerin tarım sigortalarına olan yaklaşımları açısından mevcut durum, beklentiler, üreticileri en çok endişelendiren riskler, ekonomik ve sosyal yararlar, karşılaşılan sorunlar saptanarak, cinsiyet, yaş, eğitim, gelir durumu, iletişim araçları kullanımı ve sosyal güvence gibi parametrelerin çiftçilerin sigorta yaptırması üzerindeki etkileri analiz edilmiştir.

Arslan (2019), “Antalya’da Serada Domates Üreticilerinin Tarım Sigortasına Katılımını Etkileyen Faktörlerin Analizi” isimli araştırmasında Antalya’da serada domates üretimi yapan çiftçilerin tarım sigortasına katılım düzeyini, katılımı etkileyen faktörleri ve sigorta yaptırmanın işletme performansı üzerine etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. 103 işletmeyle yüz yüze görüşülerek yapılan anketlerden elde edilen veriler “Heckman” modeli olarak bilinen iki aşamalı ekonometrik bir model ile analiz edilmiştir. Heckman modeli sonuçlarına göre: birinci aşamada sera alanı, internet kullanımı, fide fiyatı ve kredi kullanımı tarım sigortasına katılımı pozitif etkileyen değişkenler olarak bulunmuştur. Ayrıca çiftçinin tek ekim tercihi ile üretim yapması, risk deneyiminin olması ve işletmecinin tecrübe süresi sigortaya katılım kararını negatif yönde etkilediği bulunmuştur.

Gür (2019), “Çiftçilerin Tarım Sigortası Yaptırma Kararlarını Etkileyen Faktörlerin Analizi: Mersin İli Mut İlçesi Kayısı Üreticileri Üzerine Bir Araştırma” isimli yüksek lisans tezinde Mersin İli Mut İlçesi Kayısı üreticilerinin yaşadıkları doğal afetlere karşı ürünlerini korumada tarımsal sigorta tercih edip etmediklerini incelemiştir. Üreticilerin

%82,3'nün tarım sigortasından haberi olduğu saptanmış ve tarımsal sigortadan haberi olan çiftçilerin sigorta yaptırma eğilimlerinin yeteri kadar yüksek olmadığı tespit edilmiştir. Haberdar olmayanların %57,8 haberleri olsa sigorta yaptıracaklarını ifade ettiklerini belirtmiştir.

Pekal (2019), “Türkiye’de Tarım Sigortaları: Uygulama Önerisi” isimli çalışmasında doğa olaylarına doğrudan maruz kalan tarımsal üretimin, küresel ısınma sonucu oluşan iklim değişikliklerinden de en çok etkilenen sektör olduğunu ifade etmiş, artan insan nüfusunun beslenmesi açısından düzenli bir tarımsal üretim sistemine ihtiyaç olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmayla bazı ülkelerde tarım sigortası uygulamaları incelenmiş, bu çerçevede Türkiye’de 2005 yılında 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu ile kurulan TARSİM Tarım Sigortaları Havuzu uygulamasının eksik yönleri tespit edilerek ve yeni öneriler sunulmuştur.

İrven (2019), “Şanlıurfa İlinde Antepfıstığı Üretiminde Tarım Sigortası Yapılmasını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi” isimli çalışmasında, tarım sigortası yaptırılmasını etkileyen faktörler olarak üreticilerin yıllık toplam gelirleri, yaşları, eğitim durumları, çiftçi örgütlerine üyelikleri, arazi büyüklüğü, gelir düzeyleri ve sigorta primlerinin yüksekliği tespit edilmiştir.

İkikat Tümer ve ark. (2019), “Çiftçilerin Tarım Sigortası Yaptırma İstekliliği: Konya İli Ilgın İlçesi Örneği” isimli araştırmada, çiftçilerin bitkisel ürün sigortası yaptırılmalarında etkili olan faktörlerin belirlenmesi amaçlanmış ve analiz sonucunda çiftçilerin bitkisel üretim tecrübesi, ailedeki birey sayısı, çiftçinin eğitimi, bitkisel üretim geliri ve bitkisel ürün sigortaları kapsamının genişletilmesi isteği ile pozitif yönlü, işletme dışı yatırımla ise negatif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Çalışkan (2019), “Antalya İlinde Son 10 Yılda Doğal Afetlerden Zarar Gören Bitkisel Üretim Yapılarının Yapısal Yönden Etkisinin İncelenmesi ve Tarım Sigortası Destek Durumlarının Belirlenmesi” isimli çalışmasında, Antalya ilindeki bitkisel üretim yapılarının ilde oluşan dolu, sağanak yağış, fırtına, kasırga, hortum ve yangın gibi doğal

afetlerden nasıl etkilendikleri, oluşan bu iklimsel afetlere karşı hangi oranda dayanabildikleri ya da bu olaylardan nasıl zarar gördükleri belirlenmiştir.

Özeş Özgür (2019), “Türkiye’de Tarım Sektörü Sigorta Sistemi: Problemler ve Çözüm Önerileri” isimli çalışmasında Türkiye’de çiftçilerin tarım sigortası yaptırmalarında etkili olan faktörleri belirlemek ve karşılaştıkları sorunları saptayarak bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmıştır. Türkiye’de tarımsal üreticinin tarım sigortası yaptırmamasındaki en önemli etkenler sigorta primlerinin yüksekliği, çiftçinin konuyla ilgili bilgi eksikliği, birliktişilerin hasar tespitindeki davranışları, çiftçinin eğitim durumu ve sigorta şirketlerine olan güvensizliği olarak tespit edilmiştir. Üreticiye sağlanacak devlet desteğinin üreticiyi tarım sigortasına yönlendirmede en etkili faktör olacağı belirlenmiştir. Ayrıca çeşitli eğitim programları ve kurslarla üreticinin konuyla ilgili doğru bilgilendirilmesinin de üreticiyi tarım sigortası yaptırmaya yönlendirecek diğer önemli bir etken olduğu saptanmıştır.

Tufan (2020), “Kooperatifçilik ve Tarım Sigortası. Türkiye Tarım Kredi Kooperatiflerinin Tarım Sigortası Hizmetlerinin Değerlendirilmesi; Aydın İlinde Bir Uygulama” isimli çalışmasında tarım sektörünün maruz kaldığı doğal, sosyal ve ekonomik riskler sebebiyle gıda tedarik zincirinde kopmalar olmaması için tarımsal üretimde devamlılığın sağlanmasının kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu belirtilmiş ve üreticilerin karşılaştığı zorluklara vurgu yapılmıştır. Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri (TKK) üzerinden konu incelenmiş ve Aydın ilinde yapılan anketle 87 TKK personelinin gözünden, üreticilerin TARSİM tarım sigortası bilgi düzeyleri ölçülmüştür.

2.2. Dünyada Tarım Sigortaları

Gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun bütün dünya ülkelerinin ekonomisinde tarım stratejik bir öneme sahiptir. Tarımsal faaliyetlerin açıkta yapıyor olması, onu tüm meteorolojik risklere, hastalık ve zararlılara karşı savunmasız bırakmakta, üretimin miktar ve kalitesini olumsuz etkilemekte ve üretici gelirinde istikrarsızlıklara neden olmaktadır (Çetin, 2007). Dolu, don, fırtına, sel, kuraklık, yangın gibi doğal riskler, tarım sektörünün en çok etkilendiği risklerin başında gelmektedir. Bu riskleri önlemek, yönetmek ve etkilerini minimize etmek amacıyla üreticiler farklı alternatif yöntemler

kullansa da bu önlemlerin hiçbiri, bütün risk ve belirsizliklere karşı tek başına yeterli koruma sağlayamamaktadır. Bu nedenle üreticilerin, alternatif araçlardan uygun bir kombinasyonu kullanması, riskle mücadelede en doğru yöntem olarak görünmektedir. Bilinen teknik koruma önlemlerinin yeterli olmaması ve risklerin derecelerinin ölçülebilmesi durumunda, tüm tarımsal varlıklar sigorta kapsamıyla güvence altına alınabilmektedir. Tam da bu noktada sigorta, tarımdaki risk ve belirsizlikler nedeniyle oluşabilecek zararı karşılayan bir güvence sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tüm dünyada tarım sigortalarının gelişim düzeyi, her ülkenin izlediği tarım politikasına, ekonomileri içinde tarıma ne kadar önem verdiklerine ve tarımda çalışan nüfuslarının toplumsal ve sosyal yapıları üzerine olan etkilerine bağlı olarak değişim göstermektedir. Bu yaklaşıma göre tarımın gelişmiş olduğu her ülkede tarım sigortalarının da geliştiği gözlenmektedir (Tanrıvermiş ve Sayın, 1993).

Gelişmiş ülkeler, kendi coğrafyalarındaki doğal, sosyal, ekonomik yapıları konusunda bilinçlenmiş, tarımdaki riskleri yönetebilecek sigorta sistemi uygulamalarını uzun yıllar önce hayata geçirmiş, dolayısıyla da iklim olaylarına bağlı gelişen riskleri kendileri için afet olmaktan çıkarmıştır. Böylece tarımsal üretimde sürekliliği sağlayarak, ekonomik ve sosyal güvencelerinde istikrarı yakalamışlardır. Dünya genelinde, tarım ürünleri öncelikle dolu riskine karşı sigorta edilmeye başlanmış, devamında don, sel, kuraklık, fırtına, yangın gibi riskler de sigorta kapsamına alınmıştır (Dinler, 2007).

Tarım sektörü, gerek dünya nüfusu açısından taşıdığı kritik önem gerekse de ekonomik, sosyal, siyasal, teknolojik ve kişisel risklerden yüksek düzeyde etkilenen, son derece hassas bir faaliyet sahası olarak kendine özgü bir yapıya sahiptir. Gelişmiş ülkeler, bu yapı içinde tarımsal üretimi tehdit eden riskleri doğru yönetmek adına, çeşitli korumacılık politikaları, risk yönetim programları ve bu programlar içerisinde en önemli yer tutan “Tarım Sigortaları Uygulamaları” ile risk paylaşımını ve transferlerini gerçekleştirmektedirler.

2.2.1 Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde tarım sigortaları uygulamaları

ABD' de tarım sigortaları sistemi özel sigorta şirketleri ile devletin iş birliği şeklinde ilerlemektedir. Sigorta poliçesinin kapsamını ve teminat limitlerini Devlet belirlerken, poliçelerin pazarlanması ve satılan poliçelerle ilgili satış sonrası hizmetleri sağlamak sigorta şirketlerinin görevidir. ABD' de devlet sigorta priminin %60'ını sübvansede etmekte olup, birden çok riske karşı sigorta olarak bilinen MPCİ (Multiple Peril Crop Insurance) ülkede geleneksel olarak uygulanan ve en yaygın sigorta sistemidir. Bu sisteme göre, hasar tespitleri bireysel ve işletme bazında belirlenir ve üretimin belirli bir miktarın altına düşmesi durumunda hasar ödemeleri çiftçiye yapılır. Hasar ödemelerinin hesaplanması, gerçekleşen verim ile önceden belirlenmiş bir fiyattan hesaplanarak garanti edilen verim arasındaki farkın alınması esasına dayanır (Akçaöz ve Kızılay, 2004).

2.2.2. Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde tarım sigortaları uygulamaları

Avrupa Birliği ülkelerindeki tarım sigortaları uygulamaları incelendiğinde, yüz yıldan beri dolu sigortasının yaygın bir şekilde uygulandığı görülmektedir. AB ülkeleri, “önce dolu sigortası için sağlıklı bir alt yapının kurulması, ondan sonra devlet desteği ile beraber diğer teminatların verilmesi” yönündeki uygulama esaslarını aynen uygulamıştır. Ayrıca AB'deki üreticilerin, topluluğun ortak tarım politikaları kapsamında hem afet hem de sosyal sigorta politikaları yardımları ile risklerden korundukları bilinmektedir (Akçaöz ve Kızılay, 2004).

AB' ye üye bazı ülkelerde dolu başta olmak üzere don, sel, kuraklık, fırtına gibi riskler de sigorta edilmekte ve devlet hem prim hem de hasar desteği vermektedir. İspanya, Portekiz, Avusturya ve Yunanistan'da uygulanan devlet destekli tarımsal ürün sigortaları, İtalya ve Fransa'da kısmen uygulanmaktadır. Öte yandan birden çok riske karşı ürün sigortalarının (MPCİ), dünya genelinde en yaygın olduğu ülke ABD olmasına rağmen, bu sistemde dünyada en başarılı ülkenin İspanya olduğu tüm otoritelerce kabul edilmektedir. İspanya uygulamasında, kâr amacı gütmeyen bir havuz sistemi mevcuttur. Çiftçilerin sigorta şirketlerine ödediği primler bu havuzda toplanmakta, hasarlar da bu havuzdan karşılanarak doğrudan çiftçiye ödenmektedir.

Devlet çiftçiye herhangi bir afet yardımı yapmamakta, bunun yerine ürünlerini sigorta ettiren çiftçilere %50 prim desteği sağlamaktadır. Bu sistemde sigorta şirketlerine sadece poliçe düzenleme, pazarlama ve satış faaliyetlerini yerine getirme görevi verilmiştir.

İspanya uygulamasındaki tarım sigortaları havuzu, bir sigorta şirketi statüsünde değildir. Bununla birlikte sigorta şirketlerinin çiftçiden aldıkları primler bu havuzda toplanır, yine aynı havuza bağlı bağımsız eksperler tarafından hasar tespitleri yapılır ve tüm şirketlerin hasar ödemeleri bu havuz tarafından yapılır. Havuzda toplanan meteorolojik verilerin, sigorta primlerine esas olabilecek aktüeryal çalışmaları da havuz tarafından yürütülerek, aynı bölgede aynı ürün için tüm çiftçilerin aynı primi ödemeleri sağlanır.

Tarım Sigortaları Havuzu aynı zamanda Devletin Hazine ve Tarım Bakanlığı üzerinden havuza gönderdiği prim desteklerinin transfer edilmesi ve sigorta şirketlerinin üstlendiği sorumluluğun bir kısmını bazı durumlarda tamamını bir başka sigortacıya devretmesi anlamına gelen reasürans temini görevlerini de yapmaktadır. Burada Devlet hem riske ortak olmakta hem de sistemin çok yönlü kontrolünü sağlamaktadır (Dinler, 2007).

Türkiye' nin de örnek aldığı İspanya modelinin başarısında, devletin riske katılımı ve prim desteklerinin sürekli olması konusundaki kararlılığı önemli rol oynamıştır. Tarım sigortasının gelişmesinin önünde en önemli engel olarak görülen çiftçinin devletten sürekli karşılıksız yardım beklentisi içinde olduğu doğal afet yardımları kaldırılmış, onun yerine dolu, don, kuraklık, sel ve fırtına gibi doğal riskler için çiftçiye geniş kapsamlı sigorta teminatı sunulmuştur (Dinler, 2007).

2.2.3. Diğer bazı ülkelerde tarım sigortaları uygulamaları

ABD ve AB ülkeleri haricinde diğer bazı ülkelerdeki tarım sigortaları uygulamaları incelendiğinde; Japonya, Kanada, Yeni Zelanda ve Brezilya'da bitkisel ürünlerin bütün risklere karşı tek bir poliçe ile sigortalandığı görülmektedir. Ürün sigortasının en gelişmiş ve en modern şeklini ifade eden bu sigortalama şeklinin sigorta sektörünün iyi yapılandığı ülkelerde görüldüğü unutulmamalıdır (Çetin, 2007).

Japonya’ da Tarımsal Sigorta Planı altında kanunla belirlenen tarım sigortalarında zorunlu ve isteğe bağı programlar mevcuttur. Pirinç, buğday, arpa sigortası ile hayvancılık sigortaları ülke genelinde zorunlu olarak uygulanmakta olup, isteğe bağı programlar ise meyve üretimi ve meyve ağacı sigortası, tarla bitkileri, ipekböcekçiliği ve sera sigortasıdır. Tarım sigortalarının %100 reasüransı Japon hükümeti tarafından üstlenilmiş olup, prim tutarının ortalama olarak %50’si devlet tarafından karşılanmaktadır (Yazgı, 2017).

Dünya tarım ürünleri pazarında ön sıralarda yer alan Arjantin’de ise, ülkenin coğrafi konumu ve iklim koşulları dikkate alındığında, bitkisel üretimi en çok etkileyen tehlikelere karşı tek ya da çoklu sigorta uygulaması olduğu görülmekte olup bu ülkede sigortalanan ürünlerin %95’i dolu riskine karşı sigortalanmaktadır (Yazgı, 2017).

2.3. Türkiye’ de Tarım Sigortaları

Türkiye’de de tarım sigortaları ilk kez 1957 yılında özel sektör tarafından bitkisel ürünlerin “dolu” riskine karşı sigortalanmasıyla başlamıştır. Bu sigortaya, 1960 yılında hayvan hayat sigortası, 1984 yılında kümes hayvanları sigortası, 1990 yılında ise su ürünleri sigortası eklenmiştir. 1995 yılına gelindiğinde, mevcutta süregelen dolu sigortalarının geliştirilmesi, “Birden Çok Riske Karşı Ürün Sigortaları - MPCİ” uygulamalarına geçilmesi için uygun en doğru modelin “Tarım Sigortaları Havuzu” olduğu görüşü belirginleşmiş ve dolu sigortaları altyapı çalışmaları başlatılmıştır. Ve bu amaçla faaliyetlerin bağımsız bir merkez tarafından yürütülmesi için 1995 yılında Tarım Sigortaları Vakfı (TSV) kurulmuştur.

TSV, tarım eğitimi almış insan kaynağımızı (Ziraat Mühendisleri ve Veteriner Hekimler) gelişen sigorta sektörü ve bilgisayar teknolojisi desteğiyle buluşturup, bağımsız bir hasar organizasyonu ile çiftçi, sigortacı, reasürör ve devletin güveneceği ve AB ülkelerine de örnek olarak gösterilecek bir Türkiye Modelinin kurabileceğini ortaya koymuştur. Yasal düzenlemeler yapıp Devletin bu sisteme prim desteği sağlandığında, üretim kanallarının açılacağı ve tarım sigortalarının yaygınlaşarak sağlıklı gelişimini sürdürebileceğini planlamış ve bunu uygulamaya koymuştur (Mumcu, 2009).

2005 yılına gelindiğinde Türkiye’de tarım sektörünü tehdit eden risklerin teminat altına alınabilmesi amacıyla bir sigorta mekanizmasının devreye sokulması düşünülmüş ve bu amaçla 14/06/2005 tarihli 5363 Sayılı "Tarım Sigortaları Kanunu" çıkarılmıştır. Bu kanuna göre, kanun kapsamına alınan riskler ile ilgili olarak yapılacak sigorta sözleşmelerinde standardın sağlanması, riskin en iyi koşullarda transferi için uygun ortam oluşturulması, oluşacak hasarlarda tazminatın tek merkezden ödenmesi ve tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması amacıyla yönelik olmak üzere bir Tarım Sigortaları Havuzu kurulmuştur.

2.3.1. Tarım Sigortaları Havuzu A.Ş. (TARSİM)

Tarım Sigortaları Kanunu kapsamında olan risklere yönelik olarak yapılan sigorta sözleşmelerinde, standardın sağlanması, risklerin karşılanabilmesi için uygun ortam oluşturulması, oluşacak hasarlarda tazminatın tek bir merkezden ödenmesi, tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve izlenmesi amaçları için kurulan Tarım Sigortaları Havuzuna ilişkin tüm iş ve işlemler, bu Havuz' a katılan sigorta şirketlerinin eşit hisselerle ortak oldukları Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş. (TARSİM) tarafından yürütülmektedir.

Sigorta şirketleri, tarım sigortası sözleşmelerini Havuz adına ve Havuz tarafından belirlenen standart poliçeler üzerinden yapmakta ve prim ile riskin tamamını Havuz' a devretmektedir. Devlet, bu Kanun kapsamında yapılacak sigorta sözleşmelerine münhasır olarak çiftçi adına sigorta primine destek sağlamaktadır. Devlet prim desteğinin miktarı her yıl için ürün, risk, bölge ve işletme ölçekleri itibarıyla, Cumhurbaşkanı kararıyla belirlenmektedir. Havuz Uygulaması ile, bir sigorta şirketinin tek başına üstlenemeyeceği kuraklık ve don gibi katastrofik risklerin teminat kapsamına alınabilmesi, Reasürans katılımının teşvik edilerek reasürans kapasitesi ve kapsamının genişletilmesi, sigorta şirketlerinin bilgi, personel ve mali kaynaklarının ortak olarak daha verimli bir şekilde kullanılması, devletin prim ve hasar fazlası desteğinin etkin şekilde kullanılması, fiyatlarda haksız rekabetin önlenmesi, sigortaya katılımın artırılması sağlanmaktadır.

TARSİM'e kayıtlı 23 sigorta şirketi bulunmaktadır. Bunlar, Ak, Allianz, Anadolu, Ankara, Aviva, Axa, Groupama, Birlik, Ergo İsviçre, Eureko, Fiba, Generali, Güneş, HDI, Hür, Işık, Liberty, Mapfre, Ray, SBN, Yapı Kredi, Ziraat ve Zurich Sigorta'dır (Anonim, 2022a).

2.3.2. Tarım Sigortaları Havuzu Temel Özellikleri

5363 Sayılı Sigortaları Kanunu ile oluşturulan sistemin temel özellikleri aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir:

Bütünsellik: Poliçe düzenleme, prim tahsilâtı, hasar tespitleri, tazminat ödemeleri gibi tüm sigorta işlemlerinin ilgili tarafların görüşleri çerçevesinde alınan ortak kararlarla sistemin tek bir organizasyon altında ve bir bütünsellik içinde işlemesi sağlanmaktadır.

Standardizasyon: Teminat çeşitleri, genel şartlar, teknik şartlar, tarife ve talimatlar, hasar tespitleri, tazminat ödemeleri ve tüm diğer sigorta işlemlerinde standart bir uygulama sağlanarak sistemin bir bütün olarak güvenilir olması temel esas alınmıştır.

Verimlilik ve Ölçek Ekonomisi: Yeni sistemin merkezi bir organizasyon ve büyük sayılar kanunu ile çalışması sonucu, teknik ve mali kaynaklar daha verimli kullanılacaktır. Ayrıca teminat çeşitliliği ve devlet desteği sayesinde üretilen poliçe sayısında artış sağlanacak ve risklerin ürünler ve coğrafi bölgeler arasında daha dengeli bir dağılımı oluşturularak üreticilerin daha düşük prim fiyatları ile sigorta yaptırması mümkün kılınacaktır. Sonuç olarak tarım sigortalarının hızlı ve sağlıklı bir şekilde gelişmesi sağlanacaktır.

Yüksek Güvence: Yeni sistem tarım üretiminde karşılaşılan don, fırtına, sel gibi geniş coğrafi alanlarda büyük hasarlara neden olan fakat bugüne kadar sigortalanamayan risklerin sigorta kapsamına alınmasına imkân verdiği için, çiftçilerin ihtiyaçlarını büyük ölçüde karşılayacak yüksek güvence sağlamaktadır.

Sürdürülebilirlik: Yeni sistem tamamen sigorta prensiplerine ve teknik esaslara göre çalışmakta olup, sürdürülebilir bir özelliğe sahiptir.

Gönüllülük Esası: Çiftçilerin sigorta sistemine katılımı isteğe bağlıdır. Riski en iyi değerlendirecek kişi üreticinin kendisidir düşüncesinden hareketle, ihtiyacına uygun olan sigortayı satın alıp almama kararı ve karşılaşabileceği olası risklerin sonuçlarına katlanıp katlanamayacağı tasarrufu çiftçinin kendisine bırakılmıştır (Anonim, 2022a).

2.3.3. Devletin prim ve hasar desteği

Üreticiler tarafından ödenmesi gereken sigorta priminin bir kısmı devlet tarafından karşılanmaktadır. Ürünler, riskler, bölgeler ve işletme ölçekleri itibariyle devlet tarafından sağlanacak prim desteği miktarları her yıl bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir. Amaç, üreticileri sigorta yaptırmaya teşvik etmektedir. Hasar Desteği, sigorta şirketleri tarafından yapılan sigortalara ait riskin tamamı havuza devredilir. Havuz, üstlendiği bu risklerle ilgili olarak koruma satın almak üzere ulusal ve uluslararası şirketlerle reasürans anlaşmaları yapmak için gerekli çalışmaları yapar. Ulusal ve uluslararası piyasadan sağlanan korumanın yeterli olmaması halinde Bakanlar Kurulu'nca belirlenecek kısım, devlet tarafından taahhüt edilir. Uzun vadede hedef, Havuzda toplanan primlerin meydana gelecek hasarları karşılamaya yeterli olmasıdır. Ancak, beklenenden fazla hasar olduğu takdirde bu kısım yukarıda belirtilen çerçevede devlet tarafından Havuza aktarılarak karşılanır.

Devletin prim desteği sadece Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) kayıtlı üreticilere sağlanır. Üreticilerin gerek tarım sigortaları prim desteğinden gerekse diğer tarımsal desteklerden yararlanabilmesi için ÇKS sistemine kayıt yaptırmaları ve her yıl güncellemeleri gerekmektedir. Devlet destekli ürün sigortası kapsamında, bitkisel ürün, sera, küçükbaş hayvan hayat, büyükbaş hayvan hayat, kümes hayvanları, su ürünleri, arıcılık, köy bazlı kuraklık verim ve gelir koruma sigortası olmak üzere 9 farklı alanda tarım sigortası yapılmaktadır.

2.3.4. Tarım sigortası çeşitleri

Tarım sigortası çok fazla sigorta türünü içerir. Tarım sigortası türleri arasında en kapsamlı uygulama çeşidi, bitkisel ürün yetiştirilen tarla tarımıyla ilgilidir. Bu sigorta türleri bitkisel ürün sigortası, sera sigortası genel başlığında toplanır.

Hayvancılık faaliyetine yönelik büyükbaş hayvan hayat sigortası, küçükbaş hayvan hayat sigortası, kümes hayvanı hayat sigortası ve arıcılık sigortası gibi türler de tarım sigortasının kapsamı içindedir.

Türkiye’de uygulamada olan tarım sigortası çeşitleri aşağıdaki gibidir:

- Bitkisel Ürün Sigortası
- Sera Sigortası
- Küçükbaş Hayvan Hayat Sigortası
- Büyükbaş Hayvan Hayat Sigortası
- Kümes Hayvanları Hayat Sigortası
- Su Ürünleri Hayat Sigortası
- Arıcılık Sigortası
- Köy Bazlı Kuraklık Verim Sigortası
- Gelir Koruma Sigortası

2.3.4.1. Bitkisel ürün sigortaları

Bitkisel ürün sigortaları dünyada uygulanan tarım sigortalarının en gelişmişisi olarak ön plana çıkmaktadır. Bitkisel ürün sigortalarının kapsamı aşağıda detaylı olarak verilmiştir.

Tüm bitkisel ürünler için: Dolu, fırtına, hortum, yangın, heyelan, deprem, sel ve su baskını risklerinin neden olduğu miktar kaybı ile yaş meyve, sebze ve kesme çiçekler için doludan kaynaklanan kalite kaybı sigorta kapsamındadır.

Tüm bitkisel ürünler için;

- Dolu, fırtına, hortum, yangın, deprem, heyelan, taşıt çarpması, sel ve su baskınının ürünlerde neden olduğu miktar kaybı,
- Dolunun yaş meyve, yaş sebze ve kesme çiçeklerde neden olduğu kalite kaybı,
- Yaban domuzunun tarla ürünlerinde, sebzelerde, fidanlarda ve çilekte neden olduğu miktar kaybı,

- Kuşların, ayçiçeği (yağlık), ayçiçeği (çerezlik) ürünleri ile ayçiçeği (sertifikalı tohumluk) ürününün olgunlaşma ve hasat döneminde tabla üzerindeki tohumları yemesi suretiyle ortaya çıkan miktar kaybı,
- Yağmur riskinin, pamuk ve pamuk (sertifikalı tohumluk) ürününde kozaların açılmasından itibaren hasada kadar olan dönemde, açılmış kozalarda neden olduğu miktar kaybı,
- Don riskinin, meyve ve bağ fidanlarında neden olduğu miktar kaybı zararı ile şekerpancarı, kabak (çerezlik), domates (salçalık), domates (sofralık), biber (chili), biber (dolmalık), biber (sivri, çarliston), biber (salçalık), biber (kırmızı), biber (kapyra), biber (üçburun), biber (kaliforniya), biber (macar), biber (jalapeno), biber (turşuluk), patlıcan ürünlerinde fide ve yapraklanma döneminde yeniden ekim dikime neden olacak şekilde meydana getirdiği zararlar teminat kapsamına alınmıştır.

İsteğe bağlı olarak,

- Don riskinin yaş meyvelerde ve yağ gülünde neden olduğu miktar kaybı,
- Dolu ağı ve örtü ile destek (telli terbiye) sistemleri ve bu sistemlerin altında bulunan ürünlerde; dolu, dolu ağırlığı, kar ağırlığı, fırtına, hortum, yangın, deprem, heyelan, sel ve su baskını, taşıt çarpması risklerinin neden olduğu zararlar,
- Yağmur riskinin; kiraz ve üzüm ürünlerinde olgunlaşma ve hasat dönemlerinde neden olduğu miktar kaybı ile taze tüketime yönelik olarak üretilen incirlerde olgunlaşma ve hasat dönemlerinde yol açtığı kalite kaybı, kurutmalık amaçlı üretilen incirlerde olgunlaşma ve buruklaşma dönemlerinden hasada kadar olan dönemde neden olduğu miktar ve kalite kaybı,
- Dolu, fırtına, hortum, yangın, deprem, heyelan, taşıt çarpması, sel ve su baskını, yaban domuzu zararı risklerinin, arpa, buğday, çavdar, tritikale ve yulaf ürünleri ile bu ürünlerin sertifikalı tohumluklarının sap kısmında neden olduğu miktar kaybı,
- Dolu, fırtına, hortum, yangın, deprem, heyelan, taşıt çarpması, sel ve su baskını risklerinin, salamuralık yaprak üretimi yapılan asmaların yapraklarında neden olduğu miktar kaybı,

- Sıcak havanın, altıntop, limon, mandalina, portakal ürünlerinde çiçeklenme, meyve tutumu ve küçük meyve dönemlerinde kuruma, dökülme; üzümde ise çiçeklenme ve tane bağlama dönemlerinde salkımlarda tane tutumunun gerçekleşmemesi ve tanede büyümenin durması, kuruması ve dökülmesi şeklinde neden olduğu miktar kaybı teminat kapsamına alınabilmektedir.

Ekonomik olarak verime yatmış meyve ağaçları, çay ve asmaların kendileri ile fidanlarında, süs bitkisi fidanlarında; dolu, fırtına, hortum, yangın, deprem, heyelan, sel ve su baskını, taşıt çarpması ve kar ağırlığı riskleri ile fidanlarda yaban domuzu zararı riski ile meyve ve bağ fidanlarında don riskinin neden olduğu tam hasarlar üründen bağımsız olarak sigorta ettirilebilmektedir.

2.3.4.2. Poliçeleşme süreci

Çiftçinin, sigorta işlemlerini gerçekleştirebilmesi için öncelikle o yıla ait arazi ve ürün bilgilerine dair ÇKS (Çiftçi Kayıt Sistemi) kayıtlarını güncellemiş olması gerekmektedir. ÇKS kayıtlarını güncellemiş olan çiftçi ürününü sigortalatmak için Tarım Sigortaları Havuzuna (TARSİM) üye sigorta şirketine veya acentesine başvurur. Sigorta şirketi veya acente Tarım Sigortaları Havuzunun sistemine girerek çiftçi bilgilerinin sorgulanmasını yapar. Tanzim edilen poliçe için Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) kapsamındaki Aydınlatma Metni, Poliçe Bilgilendirme Formu, Poliçe çıktıları TARSİM tarafından sigortalı üreticilerin tercihinine göre SMS veya e-posta olarak gönderilir.

2.3.4.3. Primlerin ödenmesi

Bitkisel Ürün Sigortasında, poliçede yazılı primin %50'si Devlet tarafından karşılanır. Meyve ürünlerinde, ek olarak alınan don riski için; meyve ve bağ fidanlarında don riski ile şekerpancarı, kabak (çerezlik), domates (salçalık), domates (sofralık), biber (chili), biber (dolmalık), biber (sivri, çarliston), biber (salçalık), biber (kırmızı), biber (kapyra), biber (üçburun), biber (kaliforniya), biber (macar), biber (jalapeno), biber (turşuluk),

patlıcan ürünlerinde fide ve yapraklanma döneminde yeniden ekim dikime neden olacak dolu pakete dahil don riski için; primin 2/3'ü Devlet tarafından karşılanır.

Sigortalı tarafından ödenecek olan primin % 15'i peşin alınır; kalan prim tutarı da en geç poliçe bitiş tarihinden itibaren 1 ay içinde tahsil edilir. Ağaç/Fidan Sigortaları poliçelerinde ise sigortalı tarafından ödenecek olan primin %15'i peşin alınır, kalan prim tutarı da en fazla 5 taksitle tahsil edilir.

2.3.4.4. Hasar ihbar/ekspertiz/ödeme süreci

Bitkisel Ürün Sigortasında, teminat kapsamında olan bir riskin gerçekleşmesi halinde; sigorta ettiren/sigortalı, rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren, don hasarlarında 10 günü, diğer hasarlarda 15 günü aşmamak üzere Sesli Yanıt Sistemi uygulamasının yanı sıra, TARSİM Mobil Uygulama, tarsim.gov.tr üzerinde yer alan Poliçe sorgulama/hasar ihbarı ekranı veya acenteler aracılığıyla da Bitkisel Ürün Sigortası branşındaki poliçeleri için TARSİM' e hasar ihbarında bulunabilir.

Hasar tespitleri TARSİM tarafından görevlendirilen eksperler tarafından yapılır. Hasar dosyasının tamamlanmasından sonra, kesinleşmiş tazminat miktarları, en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya, banka kanalıyla ödenir. Tazminat, hasat tarihinden önce ödenmez. Ancak, ürünün tamamen hasarlanması halinde tazminat sigortacılık ilkeleri dahilinde poliçe bitiş tarihinden önce ödenir.

Erken bir gelişme devresinde sigortalı ürünün hasara uğraması durumunda; Tarım Sigortaları Havuzu eksperleri tarafından, aynı ürünün veya farklı bir ürünün yeniden ekim/dikimine karar verilmesi halinde, sigortalının, hasar tarihine kadar, mevcut ürüne yapmış olduğu ekim/dikim ve bakım masrafları karşılığı olarak, Genel Şartlar ile Tarife ve Talimatlarında belirtildiği şekilde ödeme yapılır.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1. Materyal

Çalışmada kullanılan birincil veriler, Bursa ili Gürsu ilçesindeki üreticiler ile 2021 yılında yüz yüze yapılan anketlerden elde edilmiştir. Çalışmanın ikincil verilerini ise Tarım ve Orman Bakanlığı Bursa İl Müdürlüğü, TARSİM ve TÜİK gibi kurumlardan elde edilen veriler oluşturmaktadır. Ayrıca konu ile ilgili olarak daha önceki yıllarda yayınlanmış araştırma makaleleri ve tezlerden de yararlanılmıştır.

Bu araştırmada kullanılan anket formu, daha önce benzer konuda yapılmış araştırmaların incelenmesi ve araştırmanın amacına ulaşması için gerekli verileri sağlayacak şekilde düzenlenmesi ile hazırlanmıştır. Anket formunda üreticilerin demografik özellikleri, işletme ile ilgili bilgiler, üreticilerin risk ve belirsizliğe ilişkin görüşleri, üreticilerin tarım sigortasına karşı tutum ve davranışlarına ilişkin sorulardan oluşmaktadır.

3.2. Araştırma Alanının Özellikleri

3.2.1. Gürsu ilçesinin genel özellikleri

Bursa ilinin 17 ilçesinden biri olan Gürsu, Güney Marmara Bölgesinde, Bursa ovasında yer almaktadır. 29° doğu boylamında, 40° kuzey enleminde yer alan ilçenin kuzey sınırında Gemlik, batı sınırında Osmangazi ve Yıldırım, doğu sınırında Kestel ilçesi yer almaktadır. İlçenin doğu-batı ekseninden Gölbaşı Gölü'ne bağlanan kurutma kanalı geçmektedir. Araştırma sahasının güney sınırını Ankara Yolu çizmektedir. Kuzey sınırını ise Gemlik ve Orhangazi ilçelerinin kesiştiği yerde bulunan Katırlı Dağları oluşturmaktadır. Düz ve verimli bir ovada kurulmuş olan ilçenin kuzey kısımları görece dağlıktır ve engebeli bir topoğrafyaya sahiptir. Deniz seviyesinden ortalama yükseltisi 100 metre olan ilçe, 118 km²'lik alana sahiptir (Ertürk, 2021).

15 mahallesi bulunan ilçenin güneyinde, kent merkezindeki mahalleler olarak da anılan Zafer, İstiklal, Kurtuluş ve Yenidoğan mahalleleri, batısında bir uydukent yerleşmesi olan İpekyolu mahallesi, orta kesimlerinde ova üzerindeki kırsal mahalleler olan

Kazıklı, İğdir, Karahıdır, Adaköy, Hasanköy, Canbazlar, Ağaköy ve Kumlukalan mahalleleri, kuzeyinde ise yükseltinin fazla olduğu kırsal mahalleler olan Ericcek ve Dışkaya mahalleleri vardır.

İlçede Akdeniz iklimi ve ılıman karasal iklimi görülmektedir. Genellikle yazlar sıcak ve kurak olup, kışlar ılık ve yağışlıdır.

3.2.2. Araştırma alanının tarımsal durumu

Gürsu, Bursa'nın 17 ilçesi arasında tarım alanı büyüklüğü bakımından 16'ncı sırada yer almaktadır (Çizelge 3.1). Bursa ili genelinde toplam tarım alanları 2 976 266 dekar iken, Gürsu ilçesinin payı sadece %1,5 seviyesindedir.

Çizelge 3.1. Bursa ilinin ilçeler bazında tarımsal alan büyüklükleri

İlçe Adı	Tarım Alanı (da)	Sırası
Karacabey	633 102	1
Mustafakemalpaşa	397 433	2
Yenişehir	327 992	3
İnegöl	278 107	4
Mudanya	180 322	5
Osmangazi	158 610	6
Nilüfer	157 806	7
İznik	156 595	8
Orhangazi	131 912	9
Keles	105 811	10
Orhaneli	89 827	11
Gemlik	88 034	12
Kestel	85 967	13
Harmancık	64 893	14
Büyükorhan	63 176	15
Gürsu	44 109	16
Yıldırım	12 670	17
TOPLAM	2 976 366	

Kaynak: Anonim, 2022b.

Verimli topraklara sahip Gürsu' da daha çok meyve üretimi ön plandadır (Çizelge 3.2). Özellikle Ağaköy, Canbazlar, Hasanköy gibi mahallelerde armut tarımı yaygındır. Santa maria ve Deveci armudu yoğun olarak üretilmektedir. Deveci armudu 2019 yılında

coğrafi işaretini de alarak Gürsu ilçesinin adının ülke genelinde duyulmasında etkili olmuştur. İlçedeki kırsal mahallelerde temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılık iken, kentsel mahallelerde daha çok sanayi ve hizmet sektörü gelişmiştir.

Çizelge 3.2. Gürsu ilçesi tarım alanları dağılımı

Faaliyet	Alan (da)
Meyve, İçecek ve Baharat Bitkileri	34 923
Nadas Alanı	2 300
Sebze Alanı	1 010
Süs Bitkileri Alanı	530
Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı	5 346
TOPLAM	44 109

Kaynak: Anonim, 2022b.

3.2.3. Araştırma alanının tarım sigortası açısından mevcut durumu

Bursa ilinde yıllara göre gelişime bakıldığında tarım sigortası poliçe sayısında bir artış bulunmaktadır. Son yıllarda iklim değişikliğine bağlı olarak ortaya çıkan risklerin etkisiyle tarım sigortaları konusundaki bilincin ve farkındalığın yükseldiği ifade edilebilir. Çizelge 3.3 incelendiğinde 2006 yılından itibaren tarım sigortası yaptırmaya eğilimin arttığı görülmektedir. 2020 yılı itibariyle, Bursa ilinde 41 887 adet tarım sigortası poliçesi yaptırılmış, 299 342 dekar alan sigorta kapsamına alınmıştır. 2020 yılında tarım sigortaları için toplanan prim 117 936 574 TL olup, 65 670 649 TL hasar tazminatı olarak üreticilere geri ödenmiştir.

Çizelge 3.3. Bursa İli Geneli Tarım Sigortaları Verileri

Yıllar	Police (Adet)	Alan (da)	B.Baş Hayvan	K.Baş Hayvan	Kümes Hayvanı (Adet)	Kovan	Toplam Prim (TL)	Ödenen Hasar (TL)
2006	1.595	7.872	1.090	-	-	-	388.530	3.225
2007	7.281	49.647	3.572	-	-	-	4.997.773	5.329.857
2008	9.225	70.549	5.139	-	-	-	9.743.311	9.213.833
2009	11.436	84.965	6.853	-	-	-	11.368.274	8.739.533
2010	11.018	81.825	11.302	-	-	-	14.496.258	6.077.205
2011	13.356	97.293	17.477	1.643	-	-	20.100.071	11.864.855
2012	19.209	153.507	24.996	10.543	-	-	26.269.884	14.442.311
2013	22.753	188.316	22.271	14.769	-	-	28.621.172	17.466.722
2014	23.888	191.525	21.127	15.974	-	6.061	34.352.034	49.589.690
2015	27.558	218.275	18.317	15.849	-	10.754	46.388.162	17.450.457
2016	29.282	220.287	17.084	13.594	-	10.490	52.053.432	41.791.387
2017	30.226	224.134	18.459	14.398	-	12.585	66.182.698	32.493.277
2018	33.758	262.255	28.526	19.315	158.326	11.118	83.011.932	37.567.688
2019	36.767	281.533	31.403	34.118	1.293.982	14.099	87.691.807	39.673.410
2020	41.887	299.342	40.939	91.400	4.527.965	11.479	117.936.584	65.670.649

Kaynak: Anonim, 2020. Tarım ve Orman Bakanlığı Bursa İl Müdürlüğü Faaliyet Raporu, 2020.

3.3. Yöntem

Bursa İli Gürsu ilçesinde tarımsal üretim faaliyetinde bulunan üreticiler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılacak örneklemin çerçevesini belirlemek amacıyla Gürsu ilçesinde Tarım ve Orman Bakanlığı'nın Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) kayıtlı üreticilerin sayısı kullanılmıştır.

Örnekleme kapsamına alınan tüm üreticilerle anket yapılması mümkün görülmediğinden dolayı, anakütleği temsil edecek yeterli sayıda üretici, Oransal Örnek Hacmi yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Oransal Örnek Hacmi formülü aşağıda gösterilmiştir (Newbold, 1995).

Çizelge 3.4. İlçelere göre tarım sigortası verileri

İLÇELER	Police Sayısı (adet)	Sigortalanan Alan (da)	Sigortalı B.Baş Hayvan Sayısı (baş)	Sigortalı K.Baş Hayvan Sayısı (baş)	Sigortalı Kümes Hayvanları Sayısı (adet)	Sigortalı Arılı Kovan Sayısı (adet)	Üreticilere Ödenen Tazminat Miktarı (TL)
Büyükorhan	208	222	654	1.820	0	0	224.111
Gemlik	1.090	6.625	373	482	0	1.529	1.999.463
Gürsu	2.743	13.826	622	3.360	0	72	329.523
Harmancık	107	253	168	969	0	235	32.936
İnegöl	5.283	29.099	2.549	9.756	411.316	503	5.741.756
İznik	2.495	9.620	224	3.728	85.000	274	2.489.569
Karacabey	8.276	112.448	13.749	20.005	2.619.930	1.258	23.759.334
Keles	672	2.252	223	2.598	0	119	2.971.342
Kestel	2.062	8.222	1.778	5.720	0	1.822	6.901.207
Mudanya	1.871	10.209	1.233	3.729	282.057	827	524.018
M.Kemalpaşa	5.313	38.240	4.305	10.233	632.329	285	5.208.209
Nilüfer	1.026	5.475	2.389	4.191	0	258	389.516
Orhaneli	358	642	610	4.948	37.500	343	201.429
Orhangazi	1.600	7.251	1.491	1.592	0	1.251	3.337.338
Osmangazi	1.659	9.123	677	3.134	73.500	2.101	5.315.169
Yenişehir	6.580	42.834	9.491	14.664	386.333	490	6.017.218
Yıldırım	544	3.000	403	471	0	112	228.511
TOPLAM	41.887	299.342	40.939	91.400	4.527.965	11.479	65.670.649

Kaynak: Anonim, 2020. Tarım ve Orman Bakanlığı Bursa İl Müdürlüğü Faaliyet Raporu, 2020.

Araştırmada örneklem hacminin belirlenmesinde %7 hata payı ve %95 güven sınırlarında çalışılmıştır. Örneklem hacminin belirlenmesinde anakütle varyansı bilinmediğinden, iki terimli bir gösterge için anakütlerdeki oransal değerlerin eşit olduğu varsayılarak, maksimum örnek hacmine ulaşabilmek için p ve q değerleri 0,5 olarak alınmıştır.

$$n = \frac{N \cdot p \cdot q}{(N - 1)\sigma_{px}^2 + p \cdot q}$$

n = Örnek büyüklüğü,

N= Popülasyon

p= Olayın gerçekleşme olasılığı (0,50)

$q =$ Olayın gerçekleşmeme olasılığı (0,50)

$\sigma_{px}^2 =$ Oranın varyansı

Gürsu ilçesinde, tarımsal üretim faaliyetinde bulunan üretici sayısı ile ilgili olarak Ziraat Odası kayıtları ile Çiftçi Kayıt Sistemindeki (ÇKS) kayıtlar arasında farklılıklar bulunmaktadır. ÇKS' ye göre kayıtlı üretici sayısının 1000 dolayında olduğu ancak aktif olarak faaliyette bulunan üretici sayısının ise 2200 olduğu değerlendirilmiştir. Yapılan hesaplamalar sonucunda 181 üretici ile tesadüfi olarak anket yapılmasına karar verilmiştir.

4. BULGULAR ve TARTIŞMA

4.1. Üreticilerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Araştırma alanında ankete katılan üreticilerin sosyo-ekonomik özellikleri olarak; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, tarımsal deneyim, aile genişliği vb özellikleri incelenmiştir.

Çizelge 4.1'e göre ankete katılan üreticilerin %98,9'unun erkek üreticiler olduğu görülmektedir. Üreticilerin yaşı 21 ile 70 arasında değişmekte olup, ortalama yaş ise 45,6'dır. Üreticilerin büyük çoğunluğunun 31-50 yaş grubunda olduğu belirlenmiştir. Tan ve ark. (2012) Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yaptığı çalışmada, üreticilerin yaş ortalamasını 47,7 olarak hesaplamıştır.

Çizelge 4.1. Üreticilerin Demografik Özellikleri

		N	%
Cinsiyet	Erkek	179	98,90
	Kadın	2	1,10
	Toplam	181	100,00
Yaş	20-30	11	6,08
	31-40	63	34,81
	41-50	51	28,18
	51 ve üzeri	56	30,94
	Toplam	181	100,00
Eğitim Durumu	İlkokul	107	59,12
	Ortaokul	7	3,87
	Lise	63	34,81
	Yüksekokul	2	1,10
	Üniversite	2	1,10
	Toplam	181	100,00
Aile Birey Sayısı	3	29	16,02
	4	77	42,54
	5	60	33,15
	6 ve Üzeri	15	8,29
	Toplam	181	100,00
Sosyal Güvence	Emekli Sandığı	1	0,56
	SGK	56	30,94
	Bağ-Kur	121	66,85
	Yok	3	1,65
	Toplam	181	100,00

Üreticilerin büyük çoğunluğunun (%59,12'sinin) ilkokul düzeyinde eğitime sahip oldukları, %34,81'inin ise lise düzeyinde eğitime sahip olduğu Çizelge 4.1'den görülmektedir. Tan ve ark. (2012) tarafından Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yapılan çalışmada, üreticilerin %62,3' ünün ilkokul mezunu, %18,5' inin lise mezunu, %12,3' ünün ortaokul mezunu, %6,2' sinin ise üniversite ve yüksekokul mezunu oldukları ve üreticiler arasında okur-yazarın olmadığı tespit edilmiştir. Kızıloğlu (2017) tarafından Konya ili Akşehir ilçesinde yapılan araştırmada üreticilerin %54,44'ünün ilkokul mezunu olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.1'e göre ailedeki birey sayısı 4 ve 5 arasında yoğunlaşmıştır. Ailedeki birey sayısının 3 ile 9 arasında değişim gösterdiği ve ortalama birey sayısının 4,37 olduğu belirlenmiştir. Tan ve ark. (2012) Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yaptığı çalışmada, üreticilerin ailesindeki ortalama fert sayısını 4 olarak tespit etmiştir. Ünal (2017) Adana ilinde yaptığı çalışmada ortalama aile genişliği 6,37 kişidir.

Ankete katılan üreticilerin yalnızca 3'ü sosyal güvencelerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Araştırma alanındaki üreticilerin %98,35'i bir sosyal güvenceye sahipken, %66,85'i Bağ-Kur üzerinden sosyal güvence sahibidir. Nalinci (2018) Amasya ilinde yaptığı çalışmada, üreticilerin %96,09'unun sosyal güvenceye sahip olduğunu belirlemiştir.

Ankete katılan üreticilerin tarımda çalıştırdıkları birey sayısı (Çizelge 4.2) %56,35 oran ile iki kişide yoğunlaşmıştır. Ortalama olarak ailedeki birey sayısı 4,37 iken, tarımda çalışan birey sayısı sadece 1,69 kişi olarak belirlenmiştir. Tan ve ark. (2012)'nin Çanakkale ili Lapseki ilçesinde yaptıkları çalışmada ise üreticilerin ortalama çalışan fert sayısının 2 olduğu saptanmıştır.

Ankete katılan üreticiler tarımsal deneyim açısından incelendiğinde %33,70'inin 21-30 yıl, %32,04'ünün ise 31-40 yıl arasında deneyime sahip olduğu görülmektedir. Üreticilerin ortalama olarak 33,28 yıl deneyim süresine sahip oldukları belirlenmiştir. Kızıloğlu (2017)'nin Konya ili Akşehir ilçesinde yaptığı araştırmada da benzer şekilde üreticilerin ortalama 32,79 yıllık üreticilik deneyimleri olduğu tespit edilmiştir. Ünal

(2017) çalışmasında ise üreticilerin tarımda deneyim süresini 27,30 yıl olarak tespit etmiştir.

Çizelge 4.2. Üreticilerin Tarımsal Faaliyetlerine İlişkin Özellikleri

		N	%
Tarımda Çalışan Birey Sayısı	1	69	38,12
	2	102	56,35
	3 ve Üzeri	10	5,52
	Toplam	181	100,00
Tarımsal Deneyim (yıl)	20 ve Altı	25	13,81
	21-30	61	33,70
	31-40	58	32,04
	41-50	33	18,23
	51 ve Üzeri	4	2,21
	Toplam	181	100,00
Tarım Dışı İş Yapma Durumu	Evet	29	16,00
	Hayır	152	84,00
	Toplam	181	100,00
ÇKS Kayıtlı Olma Durumu	Evet	177	97,80
	Hayır	4	2,20
	Toplam	181	100,00
Üreticilerin Yıllık Ortalama Tarımsal Geliri (1000 TL)	250 ve altı	79	43,65
	250-500	93	51,38
	501-750	6	3,31
	751 ve üzeri	3	1,66
	Toplam	181	100,00
Üreticilerin Yıllık Ortalama Tarımsal Gideri (1000 TL)	100 ve altı	106	58,56
	100-200	67	37,02
	200 ve üzeri	8	4,42
	Toplam	181	100,00
Tarımsal Kredi Kullanma Durumu	Evet	83	45,90
	Hayır	98	54,10
	Toplam	181	100,00
Toplam İşlenen Tarım Alanı (da)	25 ve altı	73	40,33
	25-50	93	51,38
	51 ve üzeri	15	8,29
	Toplam	181	100,00
Parsel Sayısı (adet)	5 ve altı	44	24,31
	5-9	123	67,96
	10 ve üzeri	14	7,73
	Toplam	181	100,00

Araştırma kapsamındaki üreticilerin tarım dışı iş yapma durumları incelendiğinde, üreticilerin %84'ünün tarım dışı iş yapmadıkları ve esas geçim kaynaklarının tarımsal faaliyetler olduğu belirlenmiştir.

Üreticilerin %97,80'i ÇKS' ye kayıtlı olup, işledikleri alan 5 da ile 120 da arasında değişim göstermektedir. Üreticilerin %51,38'inin 25-50 da aralığında arazi işledikleri, ortalama işletme büyüklüğünün ise 29,77 da olduğu belirlenmiştir. Ortalama parsel sayısı ise 6,45 adettir.

Araştırma bölgesinde armut üretimi ağırlıklı olmak üzere yaygın olarak meyvecilik yapılmaktadır. Yıllık tarımsal gelirleri 250 000 TL ve üstü olan üretici oranı %56,35'tir. Ortalama yıllık gelir 282 500 TL, yıllık ortalama gider ise 91 870 TL olarak belirlenmiştir.

4.2. Üreticilerin Riske Karşı Tutumları

Tarımsal üretimin doğal koşullara bağlı olması ve belirli bir dönem içerisinde üretimin yapılması gibi zorunluluklar risk ve belirsizliği beraberinde getirmektedir. Tarımsal üretimde riskleri azaltmanın en önemli yollarından birisi tarım sigortalarıdır. Tarımsal üretimin kendi doğasından kaynaklanan risk ve belirsizliklere karşı çiftçilerin sergiledikleri tutum ve davranışlar; risk sevmeyen, riske kayıtsız ve risk seven olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Çizelge 4.3' te araştırma alanındaki üreticilerin riske karşı tutumları incelenmiştir.

Çizelge 4.3. Katılımcıların riske karşı tutumları

Riske karşı tutumunuz nedir?	N	%
Riski sevmem	121	67,60
Riski severim	56	31,30
Kayıtsızım	4	1,0
Toplam	181	100,00

Üreticilerin riske karşı tutumları incelendiğinde, %67,60'ının riski sevmediği, %31,30'unun riski sevdiği ve %1'inin ise riske karşı kayıtsız oldukları belirlenmiştir. Nalinci (2018) araştırmasında, üreticilerin %75.26'sının riski sevmediği, %15.88'inin riske kayıtsız kaldığı ve %8.86'sının riski sevdiği sonucuna ulaşmıştır.

4.3. Tarımsal Üretimi Etkileyen Risk Faktörleri

Araştırmaya katılan üreticileri en çok kaygılandıran risk faktörleri %71,85 ile iklim olayları, %21,55 ile hastalık ve zararlılar olarak belirlenmiştir. Fiyat belirsizliği ve ürün satamama kaygısı ise sırasıyla, %4,40 ve %2,20 oranında üreticileri endişelendiren faktörlerdir (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4. Üreticileri en çok endişelendiren risk faktörü

Sizi en çok endişelendiren risk faktörü hangisidir?	N	%
İklim olayları	130	71,85
Hastalık ve zararlı	39	21,55
Ürünü satamama kaygısı	4	2,20
Fiyat belirsizliği	8	4,40
Toplam	181	100,0

Araştırma alanında, tarımsal faaliyetler üzerinde olumsuz etkileri olan iklim olayları ile ilgili soru sorulmuştur. Elde edilen bilgilere göre, araştırma bölgesinde tarımsal üretim üzerinde en çok olumsuz etki yaratan iklim olayı dolu olarak belirlenmiştir. Üreticilerin %53,60'ı dolu yağışının, %38,70'i ise düzensiz yağışın tarımsal üretim üzerine olumsuz etkileri olduğunu ifade etmişlerdir (Çizelge 4.5).

Üreticilerin son 5 yılda iklim olayları nedeniyle ürün kaybı yaşayıp yaşamadıkları incelendiğinde, araştırmaya katılanların %65,70'inin ürün kaybı yaşadıkları görülmüştür (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.51. Üreticilerin tarımsal üretimini etkileyen iklim olayları

Tarımsal üretiminizi etkileyen iklim olayları nelerdir?	N	%
Kuraklık	5	2,80
Don	4	2,20
Düzensiz yağış	70	38,70
Fırtına	5	2,80
Dolu	97	53,60
Toplam	181	100,0

Çizelge 4.62. Üreticilerin son 5 yılda iklim olayları nedeniyle yaşadıkları ürün kayıp durumu

Son 5 yılda iklim olayları nedeniyle ürün kaybı yaşadınız mı?	N	%
Evet	119	65,70
Hayır	62	34,30
Toplam	181	100,0

Üreticilere, son 5 yılda hastalık ve zararlı nedeniyle herhangi bir zarara uğrayıp uğramadıkları sorulmuş, %63,50'si herhangi bir zarar yaşamadıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.7). Üreticilerin %36,5'si en az bir kez hastalık ve zararlılar nedeniyle zarara uğradıkları görülmüştür.

Çizelge 4.7. Üreticilerin son 5 yılda hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığı

Son 5 yılda hastalık ve zararlı nedeniyle zarara uğrama sıklığınız nedir?	N	%
Zarara uğramadım	115	63,50
1 kez	34	18,80
2 kez	31	17,10
3 kez	1	0,60
Toplam	181	100,0

Tarımsal üretimin doğa koşullarına bağlı olması nedeniyle risk ve belirsizliklerin fazla olduğu, üreticilerin bu risk ve belirsizlikleri azaltmak için bir takım arayışlarda bulunduğu bilinmektedir. Araştırma alanındaki üreticilerin, risk ve belirsizliği azaltmada en önemli araçlardan birisi olarak tarım sigortası (%70,70) yaptırmayı tercih ettikleri görülmektedir. Risk ve belirsizliği azaltmada en çok tercih edilen diğer yöntemler ise sırasıyla; ürün çeşitlendirme ve tarım dışı iş sahibi olmak olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.3. Üreticilerin risk ve belirsizliği azaltmak için başvurduğu yöntemler

Risk ve belirsizliği azaltmak için hangi yönteme başvurursunuz	N	%
Ürün çeşitlendirme	25	13,80
Sözleşmeli tarım	1	0,55
Tarım dışı iş	20	11,05
Tarım sigortası	128	70,70
Yok	7	3,90
Toplam	181	100,0

4.4. Üreticilerin Tarım Sigortasına Karşı Tutumları

Araştırmaya katılan üreticilerin tarım sigortası hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları incelenmiştir. Üreticilerin %99,30'unun tarım sigortaları konusunda bilgi sahibi oldukları görülmüştür (Çizelge 4.9). Gür (2019) Mersin ili Mut ilçesinde yaptığı araştırmada, üreticilerin %82,3'ünün tarım sigortası hakkında bilgi sahibi olduklarını belirlemiştir.

Çizelge 4.9. Üreticilerin tarım sigortası hakkında bilgi sahibi olma durumu

Tarım sigortası hakkında bilginiz var mı?	N	%
Evet	178	99,30
Hayır	3	1,70
Toplam	181	100,0

Üreticilere önceki yıllarda tarım sigortaları ile ilgili bir bilgilendirme yapılıp yapılmadığı sorulmuş; üreticilerin %64,60'ı bilgilendirme toplantısı yapıldığını belirtmiştir (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.104. Üreticilere tarım sigortaları ile ilgili bir bilgilendirme yapılma durumu

Daha önce tarım sigortaları ile ilgili bir bilgilendirme yapıldı mı?	N	%
Hayır	64	35,40
Evet	117	64,60
Toplam	181	100,0

Çizelge 4.11'de tarım sigortaları ile ilgili bilgilendirme yapan kurumların, %56,40 oran ile TARSİM, %29,05 oran ile bankalar ve %9,40 oran ile ziraat odası olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.11. Tarım sigortası ile ilgili bilgilendirme yapanlar

Bilgilendirme Yapan	N	%
Banka	34	29,05
Sigortacı	1	0,85
TARSİM	66	56,40
Tarım İlçe Müdürlüğü	5	4,30
Ziraat Odası	11	9,40
Toplam	117	100,0

Araştırma bölgesinde üreticilerin daha önce tarım sigortası yaptırma durumları incelendiğinde (Çizelge 4.12), %97,20 oranında üreticilerin tarım sigortası yaptırdığı görülmektedir. TARSİM' den alınan bilgilerden hareketle, Gürsu ilçesinin tarım sigortası yaptırma oranının en yüksek olduğu ilçelerden biri olduğu bilinmektedir.

Çizelge 4.12.Üreticilerin daha önce tarım sigortası yaptırma durumları

Bugüne kadar hiç tarım sigortası yaptırдыңız mı?	N	%
Evet	176	97,20
Hayır	5	2,80
Toplam	181	100,0

Önceki yıllarda tarım sigortası yaptıran 176 üreticini sigorta yaptırma süreleri Çizelge 4.13'te verilmiştir. Üreticilerin %88,10'u 4 yıl ve daha fazla süre tarım sigortası yaptırmışlardır. Bu sonuçlara göre tarım sigortasının araştırma bölgesinde benimsenmiş olduğu ve üreticilerin tarım sigortası tecrübelerinin yüksek olduğu ifade edilebilir.

Çizelge 4.13.Üreticilerin tarım sigortası yaptırma süreleri

Kaç yıldır tarım sigortası yaptırıyorsunuz?	N	%
1-3 yıl	21	11,90
4-6 yıl	96	54,60
7-10 yıl	59	33,50
Toplam	176	100,0

Üreticilerin 2021 yılında tarım sigortası yaptırma durumları incelendiğinde, %91,20 oranında sigorta yaptırdıkları belirlenmiştir (Çizelge 4.14). Daha önceki yıllarda tarım sigortası yaptırmış üreticilerin az da olsa bir kısmının tarım sigortası yaptırmaktan vazgeçtikleri görülmüştür. Daha önce hiç tarım sigortası yaptırmayan üretici sayısı 5 iken, 2021 yılında tarım sigortası yaptırmayan üretici sayısı toplam 16 olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.145. Üreticilerin 2021 yılı tarım sigortası yaptırma durumları

Bu yıl tarım sigortası yaptırдыңız mı?	N	%
Evet	165	91,20
Hayır	16	8,80
Toplam	181	100,0

Üreticilerin bir sonraki yıl tarım sigortası yaptırmayı tercih edip etmeyecekleri değerlendirildiğinde, mevcut durumda sigorta yaptıranların yine sigorta yaptıracakları, yaptırmayanların da yine sigorta yaptırmayacakları görülmüştür (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.15. Üreticilerin bir sonraki yıl tarım sigortası yaptırma tercihleri

Önümüzdeki yıl tarım sigortası yaptırmayı düşünüyor musunuz?	N	%
Evet	165	91,20
Hayır	16	8,80
Toplam	181	100,0

Çizelge 4.16'da üreticilerin tarım sigortası yaptırma nedenleri görülmektedir. Tarım sigortası yaptıran üreticiler, geçmişte yaşadıkları kayıpların sigorta yaptırmalarında etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Üreticilerin tarım sigortası yaptırmasına etki eden diğer faktörler sırasıyla; yaptıranların memnuniyeti, tarımsal kredi kullanımı, riski azaltma ve diğer üreticilerin yaşadığı kayıplar olarak sıralanmıştır.

Çizelge 4.16. Üreticilerin tarım sigortası yaptırma nedeni

Tarım sigortası yaptırma nedeniniz nedir?	N	%
Geçmişte yaşadığım kayıplar	154	93,30
Yaptıranların memnuniyeti	44	26,70
Tarımsal kredi kullanımı	35	21,20
Riski azaltma	24	14,50
Diğer üreticilerin karşılaştığı kayıplar	22	13,30
Toplam	279*	-

*Üreticiler birden fazla seçenek belirtmişlerdir.

Tarım sigortası yaptırmayan üreticilerin, yaptırmama nedenlerinin başında ise sigorta primlerinin yüksekliği gelmektedir (Çizelge 4.17). Herhangi bir zarar söz konusu olduğunda zarar bedelinin ödenmeyeceği düşüncesinde olmaları da tarım sigortası yaptırmama nedenleri arasında yer almaktadır.

Çizelge 4.17. Üreticilerin tarım sigortası yaptırmama nedeni

Tarım sigortası yaptırmama nedeniniz nedir?	N	%
Sigorta primlerinin yüksekliği	7	43,75
Zarar bedelinin ödeneceğine inanmıyorum	6	37,50
Yeterli bilgim yok	3	18,75
Toplam	16	100,00

Sigorta primlerinin yüksekliği tarım sigortası yaptırmama konusunda önemli bir faktörü olarak tespit edildiğinden, üreticilerin gelir artışı olmasının sigorta yaptırma kararına etkisi Çizelge 4.18’de incelenmiştir. Buna göre, üreticiler gelirlerinde artış olması durumunda tarım sigortası yaptırmak isteyeceklerini (%62,50) belirtmişlerdir.

Çizelge 4.18. Üreticilerin geliri artışının sigorta yaptırma kararına etkisi

Geliriniz artarsa sigorta yaptırır mısınız?	N	%
Evet	10	62,50
Hayır	3	18,75
Kararsızım	3	18,75
Toplam	16	100,00

4.5. Üreticilerin Tarım Sigortası İle İlgili Sorunlar Hakkındaki Düşünceleri

Araştırmanın bu bölümünde, anket yapılan üreticilerin tarım sigortası ile ilgili sorunlara ilişkin görüşlerine ait değerlendirmeler yapılmıştır. Primlerin yüksekliği, zarar tespitinin gerçeğe uygun yapılmaması, teminatların yetersizliği, muafiyet oranlarının yüksekliği, hasar ödemelerinin zamanında yapılmaması, ödenen hasar tazminat bedellerinin gerçek zararı karşılamaması, hasar tespitinde üretici beyanının dikkate alınmaması, yetersiz devlet desteği gibi sorunlar sınıflandırılmış ve üreticilerin değerlendirmesi istenmiştir.

Çizelge 4.19 incelendiğinde, hasar tespit işlemlerinin gerçeğe uygun yapılmaması %93,4 oranı ile en önemli faktör olarak görülmektedir. Hasar ödemelerinin gerçek zararı karşılamadığı düşüncesi %87,8 ile ikinci en önemli sorun olarak ifade edilmiştir. %81,2 oranda sigorta primlerinin yüksek oluşu, %80,1 oranında ise herhangi bir zarar gerçekleştiğinde üretici beyanlarının dikkate alınmaması çok önemli sorunlar olarak ankete katılan üreticiler tarafından belirtilmiştir.

Tarım sigortası ile ilgili sorunlar arasında, poliçe kesim zamanının uygunsuzluğu %92,83 ile en önemsiz başlık olarak belirtilmiştir. Devlet desteğinin yetersizliği %90,1 oranında, hasar ödemelerinin zamanında yapılmaması %87,9 oranında, sigorta teminatlarının yetersizliği %86,7 oranında ve muafiyet oranlarının yüksekliği %86,2 oranında çok önemsiz olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.196. Üreticilerin tarım sigortası ile ilgili sorunlar hakkındaki düşünceleri

SORUNLAR	Çok Önemsiz		Kısmen Önemi		Önemli		Çok Önemi	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Primlerin yüksekliği	22	12,2	2	1,1	10	5,5	147	81,2
Hasar tespit işlemlerinin gerçeğe uygun yapılmaması	11	6,1	0	0,0	1	0,6	169	93,4
Sigorta teminatlarının yetersizliği	157	86,7	1	0,60	5	2,8	18	9,9
Üretici beyanının dikkate alınmaması	29	16,0	1	0,6	6	3,3	145	80,1
Muafiyet oranlarının yüksekliği	156	86,2	0	0	2	1,1	23	12,7
Hasar ödemelerinin zamanında yapılmaması	159	87,9	3	1,7	1	0,6	18	9,9
Hasar ödemelerinin gerçek zararı karşılamaması	19	10,5	0	0	3	1,7	159	87,8
Poliçe kesim zamanının uygunsuzluğu	168	92,83	0	0	3	1,7	10	5,5
Yetersiz devlet desteği	163	90,1	1	0,6	3	1,7	14	7,7

4.6. Üreticilerin Tarım Sigortasının Yaygınlaşmasına İlişkin Önerileri

Araştırma alanında üreticilerin tarım sigortasının yaygınlaşmasına ilişkin önerileri değerlendirilmiştir. Üreticilerden elde edilen verilere göre, zarar tespitlerinin gerçeğe uygun yapılmasının üreticilerin tarım sigortasına bakış açılarını değiştireceği ve daha çok yaygınlaşacağını ifade eden üreticilerin oranı %93,4'dür. Primlerin yüksekliği de önemli bir sorun olarak ortaya konmuş ve primlerin düşük tutulmasının tarım sigortalarının yaygınlaşması açısından %91,7 oranında çok önemli bir faktör olduğu tespit edilmiştir. (Çizelge 4.20).

Çizelge 4.20. Üreticilerin tarım sigortasının yaygınlaşmasına ilişkin önerileri

ÖNERİLER	Çok Önemsiz		Önemsiz		Önemli		Çok Önemli	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Primler düşük tutulmalı	5	2,8	0	0	10	5,5	166	91,7
Devlet desteği artırılmalı	84	46,4	0	0	3	1,7	94	51,9
Sigorta zorunlu hale getirilmeli	166	91,7	1	0,6	3	1,7	11	6,1
Çiftçi gelirleri yüksek olmalı	16	8,8	0	0	4	2,2	161	89,0
Sigorta yayımları daha etkili olmalı	149	82,3	1	0,6	2	1,1	29	16,0
Sigorta kapsamı genişletilmeli	95	52,5	0	0	3	1,7	83	45,9
Muafiyet oranları düşürülmeli	142	78,5	0	0	1	0,6	38	21,0
Zarar tespitleri gerçeğe uygun yapılmalı	11	6,1	0	0	1	0,6	169	93,4
Sigorta işini devlet yapmalı	168	92,8	0	0	2	1,1	11	6,1

Tarım sigortası uygulamalarına üreticinin katılımının sağlanması için çiftçi gelirlerinin yüksek olması ve buna ilişkin politikalar üretilmesinin %89 oranında çok önemli olduğu ifade edilmiştir.

Devlet desteğinin artmasının çok önemli olduğunu düşünen üreticilerin oranı sadece %51,9'dur. Bununla birlikte yayım çalışmalarının da tarım sigortasının yaygınlaşması için çok önemsiz olduğu ifade edilmiştir.

5. SONUÇ

Bu çalışmada Bursa ili Gürsu ilçesinde yaşayan üreticilerin tarım sigortası yaptırma tercihini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çiftçiler ile yüz yüze anket yöntemi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar analiz edilmiştir.

Analiz sonuçları incelendiğinde katılımcıların %98,90'nın erkek, %1,10' unun kadın olduğu görülmektedir. Yaş unsuru incelendiğinde ise %34,81 ile en yüksek oranda üreticilerin 31-40 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcıların %59,12' sinin ilkokul mezunu olduğu belirlenmiştir.

Araştırma bölgesindeki çiftçilerin tarımsal deneyimlerinin oldukça uzun yıllara dayandığı tespit edilmiştir. %33,70 oranında 21-30 yıl ve %32,04 oranında ise 31-40 yıl gibi oldukça yüksek tarımsal deneyime sahip oldukları görülmektedir. Bu deneyimlerinin, tarımsal faaliyetlerdeki başarılarında ve gelirlerinde pozitif yönde etkili olduğu düşünülebilir. Nitekim üreticilerin %84' ünün gelirinin tamamını tarımdan karşıladığı, sadece %16' sının tarım dışı gelire de sahip olduğu görülmüştür. Üreticilerin %51,38' inin yıllık tarımsal geliri 250-500 bin TL aralığındadır. Öte yandan tarımsal giderleri ise %58,56 oranında 100 bin TL ve altı olarak tespit edilmiştir. Tarımsal kredi kullanım durumuna bakıldığında da sadece %45,90' ının kredi kullandığı görülmektedir. Çalışmaya katılan 181 üreticiden 178' inin sosyal güvencesi vardır. Üreticilerin %97,80' i Çiftçi Kayıt Sistemi' ne kayıtlıdır.

Riske karşı tutumlar incelendiğinde %67,60 oranında riski sevmedikleri tespit edilmiştir. Üreticileri en çok endişelendiren risk faktörünün %71,85 ile iklim olaylarının olduğu, en fazla etkileyen iklim olayının ise %53,60 ile dolu olduğu görülmektedir.

Araştırma alanındaki üreticiler, risk ve belirsizliği azaltmada en önemli araç olarak tarım sigortasını (%70,70) görmektedir. %99,30' u tarım sigortaları konusunda bilgi sahibi olduklarını ve bu bilgilendirmenin büyük oranda TARSİM tarafından yapıldığını ifade etmişlerdir.

Üreticilerin %88,10'unun 4 yıl ve daha fazla süredir tarım sigortası yaptırmakta olduğu tespit edilmiş olup, bu durum tarım sigortasının araştırma bölgesinde benimsenmiş olduğu ve üreticilerin tarım sigortası tecrübelerinin yüksek olduğunu şeklinde değerlendirilebilir. Üreticilerin 2021 yılında %91,20 oranında tarım sigortası yaptırdığı ve önümüzdeki yıl için de sigorta yaptırma isteğinin yine aynı oranda devam ettiği görülmüştür.

Hasar tespit işlemlerinin gerçeğe uygun yapılmaması, hasar ödemelerinin gerçek zararı karşılamaması, sigorta primlerinin yüksek oluşu ve hasarın tespiti aşamasında üretici beyanlarının dikkate alınmaması tarım sigortaları konusunda en önemli sorunlar olarak ankete katılan üreticiler tarafından ortaya konmuştur.

Zarar tespitlerinin gerçeğe uygun yapılması, sigorta primlerinin düşük tutulması ve çiftçi gelirlerinin yükselmesine yönelik politikaların üretilmesinin sağlanması halinde, üreticilerin tarım sigortasına bakış açılarının değişeceği ve tarım sigortasının daha çok yaygınlaşacağı ifade edilmiştir.

KAYNAKLAR

- Akçaöz, H., Özkan, B. ve Kızılay, H. (2006). Antalya ilinde tarımsal üretimde risk yönetimi ve tarım sigortası uygulamaları. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi* 3 (2), 93-103.
- Anonim. (2021). T.C. Tarım Ve Orman Bakanlığı Bursa İl Müdürlüğü 2020 Yılı Faaliyet Raporu.
- Anonim. (2022a). TARSİM 2020 Yılı Faaliyet Raporu. <https://www.tarsim.gov.tr> (Erişim Tarihi 01/01/2022).
- Anonim. (2022b). TÜİK Veri Portalı. <https://www.tuik.gov.tr>. (Erişim Tarihi 01/01/2022).
- Arslan, S. (2019). Antalya’da Serada Domates Üreticilerinin Tarım Sigortasına Katılımını Etkileyen Faktörlerin Analizi. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*.
- Aydın, B., Özkan, E., Hurma, H. ve Yılmaz, F. (2016). Kırklareli ve Edirne illerinde üreticilerin ürün sigortası uygulamalarına yaklaşımı. *Derim*, 33 (2), 249-262.
- Aydoğan, M., Topçu, N., Özyazıcı, G. ve Ceyhan, V. (2013). Samsun ili meyve üreticilerinin tarım sigortalarına eğilimlerinin belirlenmesi. *İç Anadolu Bölgesi, I. Tarım ve Gıda Kongresi, 2-4 Ekim, 2013, s. 233-239, Niğde*
- Çalışkan, R. (2019). Antalya ilinde son 10 yılda doğal afetlerden zarar gören bitkisel üretim yapılarının yapısal yönden etkisinin incelenmesi ve tarım sigortası destek durumlarının belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Tarımsal Yapılar ve Sulama Anabilim Dalı, Antalya*.
- Çetin, B. (2007). *Tarım Sigortaları, S.3, Nobel Yayınları*.
- Dinler, T. (2007). *Tarımda Meteorolojik Karakterli Doğal Afetler ve Risk Yönetim Teknikleri, 27s, İstanbul*.
- Doğan, R. (2012). Türkiye’ de ve Avrupa’da tarım sigortaları uygulamaları. *Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ*.
- Ertürk, H. (2021). Bursa İli Gürsu İlçesindeki Mahalle Yerleşmelerinin Mekânsal Analizi. *Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Bursa*.
- Güngör, M. (2006). Türkiye’de Tarım Sigortası Uygulamaları Ve Devlet Destekli Tarım Sigortası. *Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü Sigortacılık Anabilim Dalı, İstanbul*.

Gür, O. (2019). Çiftçilerin Tarım Sigortası Yaptırma Kararlarını Etkileyen Faktörlerin Analizi: Mersin İli Mut İlçesi Kayısı Üreticileri Üzerine Bir Araştırma. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale.

İkikat Tümer, E., Ağır, H., Uslu, Z. (2019). Çiftçilerin tarım sigortası yaptırma istekliliği: Konya ili Ilgın ilçesi örneği, *KSÜ Tarım ve Doğa Dergisi*, 22-4: 571-576

İrven, P. (2019). Şanlıurfa ilinde Antepfıstığı üretiminde tarım sigortası yapılmasını etkileyen faktörlerin belirlenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı. Şanlıurfa.

İşbeceren, V. (2018). Tekirdağ ili Süleymanpaşa ilçesi Ziraat Odasına üye çiftçilerin tarım sigortasına olan eğilimleri üzerine bir araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tekirdağ.

Kıymaz, T. (2008). Gıda güvenliği ve tarımın sürdürülebilir kapasitesinin korunması, DPT Uzmanlık Tezi, 9s, Ankara.

Kızıloğlu, R. (2017). Üreticilerin Tarım Sigortası Yaptırmaya Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi (Konya ili Akşehir ilçesi Örneği). *Alinteri* 32, 19 - 26.

Mbonane, N.D. (2018). Farmers' preferences for crop insurance: a case of maize farmers in Swaziland. Department of Agricultural Economics, Extension & Rural Development Faculty of Natural and Agricultural Science University of Pretoria, MSc Thesis, South Africa.

Mumcu, İ. (2009). Tarımı Gelişmiş Ülkelerde Ve Türkiye' de Tarımsal Destekleme Uygulamalarında Tarım Sigortalarının Yeri, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Tekirdağ.

Naseri, Z., Saner, G. (2017). Uşak ilinde buğday üreticilerinin olası kuraklık sigortasını benimsemesinde etkili olan faktörlerin analizi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 03 (02), 169-180.

Nalinci, S. (2018). Amasya İlindeki Üreticilerin Riske Karşı Tutumları Ve Tarım Sigortası Karar Sürecinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Tokat.

Newbold, P. (1995). *Statistics For Business and Economics*, PrenticeHall International Editions.

Özeş Özgür, R. (2019). Türkiye'de tarım sektörü sigorta sistemi: problemler ve çözüm önerileri. *Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi*, 2 (2), 10

Pekal, E. (2019). Türkiye’de tarım sigortaları: uygulama önerisi. *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Amme İdaresi Anabilim Dalı Afet Yönetimi Bilim Dalı, Ankara.

Pezikoğlu, F., Ergun, M.E., Öztürk, M., Altıntaş A. ve Uçar M. (2012). Bursa ilinde bitkisel ürün sigortası uygulamalarına yönelik çiftçi yaklaşımı, 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 5-7 Eylül, 2012, Konya.

Tan, S., Everest, B. ve Özen, A. (2012). Üreticilerin tarım sigortası konusunda talep ve eğilimlerinin incelenmesi: Çanakkale ili Lapseki ilçesi örneği, 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 5-7 Eylül, 2012, Konya.

Tanrıvermiş, H., Sayın, C. (1993). Gelişmekte Olan Ülkelerde ve Türkiye’de Tarıma Yönelik Sigortalar - Tarım ve Köy Dergisi, 1993

Tufan, H. (2020). Kooperatifçilik ve tarım sigortası. Türkiye tarım kredi kooperatiflerinin tarım sigortası hizmetlerinin değerlendirilmesi; Aydın ilinde bir uygulama. *Yüksek Lisans Tezi*, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ekonomi ve Finans Anabilim Dalı, Aydın.

Şahin, A., Cankurt, M., Günden, C., Miran, B. (2016). Çiftçilerin risk davranışları: bir yapısal eşitlik modeli uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 153-172 .

Uysal, Ş. (2014). Bitkisel üretim işletmelerinde ürün sigortaları, üreticilerin sisteme ilişkin tutumları üzerine Manisa ilinde bir araştırma. *15. Üretim Araştırmaları Sempozyumu*, Ege Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü.

Ünal, H. (2017). Çiftçilerin Tarım Sigortası Yaptırma Kararlarına Etki Eden Faktörler: Adana İli Örneği. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Yavuz, G. G. (2010). Polatlı İlçesinde Üreticilerin Tarım Sigortası Yaptırmaya Karar Verme Sürecinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

Yazgı, F..E. (2017). Türkiye’de Tarım Sigortası Uygulamaları, Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar ve Alternatif Model Arayışı. (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Lale YILDIZ
Doğum Yeri ve Tarihi : Almanya 1973
Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim Durumu
Lise : 1987-1990 Bursa Cumhuriyet Anadolu Lisesi
Lisans : 1990-1995 ODTÜ- Gıda Mühendisliği
Yüksek Lisans : 2019-2022 Bursa Uludağ Üniversitesi- Ziraat Fakültesi-
Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı

Çalıştığı Kurum/Kurumlar : Takviye edici gıda üretimi, akaryakıt, tekstil ve sigortacılık alanlarında faaliyet gösteren grup şirketlerinin ortağı ve yöneticisidir.

İletişim (e-posta) : yildiz_lale@hotmail.com

Yayımları :
Uğurlu, D., Yıldız, L., Turhan, Ş. 2018, SWOT Analysis of Organic Food Production in Bursa Province, *J. Biol. Environ. Sci.*,12(36), 141-145
Yıldız, L., Turhan, Ş., Uğurlu, D. 2018, Tarımda AR-GE ve Sürdürülebilirlik, Uluslararası Tarım, *Çevre ve Sağlık Kongresi*, 26-28 Ekim 2018 Aydın.
Turhan, Ş.,Uğurlu, D., Yıldız, L. 2018, Sürdürülebilir Tüketim ve Çevre Bilinci, Uluslararası Tarım, *Çevre ve Sağlık Kongresi*, 26-28 Ekim 2018 Aydın.
Uğurlu, D.,Turhan, Ş., Yıldız, L. 2018, Ekolojik Tarım Olanaklarının Bursa İli Açısından Değerlendirilmesi, *Uluslararası Tarım, Çevre ve Sağlık Kongresi*, 26-28 Ekim 2018 Aydın.